

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**YENİ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINA GÖRE
HAZIRLANAN SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDAKİ
ANLATIM TEKNİKLERİ VE ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK
BAŞARILARINA ETKİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Ayla DEMİREZEN**

**Tez Danışmanı
Yard.Doç.Dr. Bahri ATA**

Ankara–2007

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne;

Ayla DEMİREZEN tarafından hazırlanan “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Göre Hazırlanan Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Anlatım Teknikleri ve Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkileri” adlı çalışma jürimiz tarafından Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan.....

Üye.....

Üye.....

ÖNSÖZ

Son zamanlarda dünyada ve ülkemizde yaşanan gelişmeler doğrultusunda ilköğretim müfredatında ve sosyal bilgiler müfredatında değişikliğe ihtiyaç duyulmuştur. Bu değişikliklerle birlikte yeni kitaplar yazılmıştır. Bu kitaplarda dikkatini çekecek anlatım teknikleri olarak bilinen açıklayıcı, betimleyici, öyküleyici ve tartışmacı anlatım teknikleri kullanılmıştır.

Anlatım, bir kimseye bir şey hakkında bir şey söyleme bir şey anlatma sanatıdır. Anlatımımızı amacımıza göre yönlendirir, amacımıza göre biçimlendiririz. Acaba söze ve yazıya başvururken amacımız ne olabilir? Bizi dinleyecek ya da okuyacak olanlar üzerinde nasıl bir etki yapmak istiyoruz? İşte bütün bunların cevabı anlatım teknikleridir.

Anlatım tekniklerinin ders kitapları içerisinde yer alan konularda bir arada kullanıldığı gibi ayrı olarak da kullanıldığı görülmektedir. Her iki durumda da amaç okuyucuyu bilinçlendirmek ve değişik yöntemlerle konuları daha iyi anlamalarını sağlamaktır.

Yeni sosyal bilgiler müfredatına uygun olarak hazırlanan metinlerde bu amaç doğrultusunda anlatım tekniklerinin üzerinde özenle durulmuştur. Fakat program ve uygulama yeni olduğu için bu konuda ve anlatım tekniklerinin öğrencilerin akademik başarılarına etkisi konusunda bir araştırma yapılmamıştır.

Bu araştırma ile açıklayıcı, betimleyici, öyküleyici ve tartışmacı anlatım teknikleri ile hazırlanan metinler öğrencilere uygulanarak öğrencilerin bu metinlere karşı tutumlarına bakılarak hangi tekniğin daha etkili olduğunu, öğrencilerin akademik başarılarına ve öğrendiklerinin kalıcılığa etkisini göstermek amaçlanmıştır.

“Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Göre Hazırlanan Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Anlatım Teknikleri ve Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkileri” adlı yüksek lisans tez çalışmamın hazırlanmasında yardımını ve desteğini

esirgemeyen değerli hocam ve danışmanım sayın Yrd.Doç.Dr. Bahri ATA'ya, uygulamayı yaptığım okullarda bana yardımcı olan öğretmen arkadaşlarıma, aileme ve Selçuk DEMİREZEN'e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

ÖZET

YENİ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINA GÖRE HAZIRLANAN SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDAKİ ANLATIM TEKNİKLERİ VE ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARILARINA ETKİLERİ

DEMİREZEN, Ayla

Yüksek lisans, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Bahri ATA

Nisan – 2007

Bu araştırmada, ilköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Demokrasinin serüveni” ünitesinin “Her zaman Türk kadını ile birlikteyiz” konusunun çeşitli anlatım teknikleri ile işlenişi ve bunun öğrencilerin akademik başarılarını nasıl etkilediği saptanmaya çalışılmıştır.

DeneySEL yöntemin uygulandığı araştırma, 2006–2007 eğitim – öğretim yılı bahar döneminde Denizli ili, Çal ilçesinde yürütülmüştür. Birbirine denk dört grup belirlenmiştir. Grupların her birine farklı anlatım teknikleri ile hazırlanmış bir metin verilmiştir. Öğrencilere uygulama yapıldıktan sonra başarı testi uygulanmıştır.

Çalışma sonucunda elde edilen nicel veriler bilgisayar SPSS (Statistical Packet for The Social Sciences) programı kullanılarak değerlendirilmiştir.

Araştırma sonucunda, 2006 – 2007 Eğitim – Öğretim yılında okullarda kullanılan yeni programa göre hazırlanmış ders kitaplarındaki anlatım teknikleri incelendiğinde anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda, anlatım tekniklerine göre hazırlanmış metinlerin uygulandığı gruplar arasında da başarıları bakımından anlamlı bir fark bulunmuştur. Araştırmada çıkan sonuçlar öğrenci başarı testi ile desteklenmiştir.

Ders kitabı yazımında kullanılan teknikler nelerdir? Farklı anlatım teknikleri

ile hazırlanmış bir konu öğrencileri nasıl etkilemektedir? Hangi teknikle hazırlanan metin öğrenciler üzerinde daha etkili olmaktadır? Araştırmada bu sorulara çözüm önerileri sunulmaya çalışılmıştır. Bunların yeni hazırlanacak ders kitaplarının yazımında kullanılması ve literatürdeki önemli bir boşluğun doldurulması ümit edilmektedir.

ABSTRACT

In this research it is tried to establish a process used with different kinds of narrative techniques and how they effect the academic success of the students by applying these techniques to the theme called, “We are always with the Turkish woman” deal with in the unit “The Adventure of democracy” in the social science subject of the 6 th grade at secondary school.

The experimental research method was applied located in the town Çal of Denizli in the spring term of the 2006-2007 educational year. It was found that there wasn't any significant difference between the groups, in other words; the group recorded an equal level. A written test which prepared with different narrative techniques was given to each groups. The test was applied to the students after the application of these written texts.

The quantitative data obtained at the end of the studies were evaluated by using the computer program SPSS.

At the end of the research in the new lesson books that prepared in accordance with the 2006/2007 educational term programme the narrative techniques are examined, and meaningfull differences are found. At the end of the reseach, there have been some differences among the groups that use the texts about the narrative techniques. The results that found are supported by student success tests.

What are the techniques used while writing a course book? How dose a topic / theme prepared with different narrative tecniques influence / effect on the students? Which technique used in a written text is more effective on the students?

In this research, it is tried to present answers with advisable solutions to these questions. It is hoped that these techniques would be used in preparing new course books and would fill in an important gap in the literature.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ONAY	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	x

I. BÖLÜM

GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.1.1. Dünyada ve Türkiye’de Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi	2
1.1.2.Eğitimde Ders Kitabının Yeri ve Önemi.....	7
1.1.3. Ders Kitabının İşlevi ve Bulunması Gereken Nitelikleri.....	9
1.1.4. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Önemi.....	11
1.1.5. Anlatım Teknikleri.....	12
1.1.5.1.Açıklayıcı Metin.....	13
1.1.5.2.Betimleyici Metin.....	15
1.1.5.3.Öyküleyici Metin.....	16
1.1.5.4.Tartışmacı Metin.....	17
1.2. Araştırmanın Amacı.....	18
1.3. Problem Cümlesi.....	20
1.4. Alt Problemler	20
1.5. Tanımlar	20
1.6. Kapsam ve Sınırlılıklar.....	22
1.7. Sayıtlılar.....	23
1.8. İlgili Araştırmalar.....	23

II. BÖLÜM

YÖNTEM	31
2.1.Araştırmanın Türü.....	31
2.2.Evren ve Örneklem.....	32
2.3.Verilerin Toplanması.....	33
2.4.Verilerin Çözümlemesi... ..	34

III. BÖLÜM

3.1. BULGULAR VE YORUMLAR.....	35
--------------------------------	----

IV. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	69
4.1. Sonuç.....	69
4.2. Öneriler.....	71
KAYNAKÇA.....	74
EKLER.....	79
ÖZGEÇMİŞ.....	97

KISALTMALAR LİSTESİ

TC	: Türkiye Cumhuriyeti
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
İ.Ö.O	: İlköğretim Okulu
Akt.	: Aktaran

TABLOLAR LİSTESİ

1. Tablo: Araştırmanın Modeli.....	33
2.Tablo: Araştırmanın Örneklemi.....	34
3.Tablo: KARAGÖZ ve diğerleri'nin 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullandığı Anlatım Teknikleri (MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü'nün Yazdırdığı Ders Kitabı).....	37
4. Tablo: M.E.B. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yazarların Kullandığı Anlatım Tekniklerinin Konuların İçerisinde Kullanılış Oranı ve Yüzdeleri.....	41
5. Tablo: ÖZTÜRK ve diğerleri'nin 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullandığı Anlatım Teknikleri (Sürat Yayınlarının Yazdırdığı Ders Kitabı).....	41
6. Tablo: Sürat Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yazarların Kullandığı Anlatım Tekniklerinin Konuların İçerisinde Kullanılış Oranı ve Yüzdeleri.....	44
7. Tablo: KOLUKISA, E. A. ve diğerlerinin 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullandığı Anlatım Teknikleri (A Yayınlarının Yazdırdığı Ders Kitabı).....	44
8. Tablo: A Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yazarların Kullandığı Anlatım Tekniklerinin Konuların İçerisinde kullanılış Oranı ve Yüzdeleri.....	49
9. Tablo: GENÇ ve diğerlerinin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullandığı Anlatım Teknikleri (MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü'nün Yazdırdığı Ders Kitabı).....	49
10. Tablo: MEB 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yazarların Kullandığı Anlatım Tekniklerinin Konuların İçerisinde kullanılış Oranı ve Yüzdeleri.....	53
11. Tablo: Uzun, E. ve Diğerleri, 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullandığı Anlatım Teknikleri (Altın Yayınlarının Yazdırdığı Ders Kitabı).....	54
12. Tablo: Altın Yayınları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yazarların Kullandığı Anlatım Tekniklerinin Konuların İçerisinde kullanılış Oranı ve Yüzdeleri.....	58

13.Tablo: Anlatım Tekniklerinin Bütün Kitaplarda Kullanılış Miktarları.....	59
---	----

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem cümlesi, alt problemleri, amacı, önemi, kapsamı ve sınırlılıkları ile araştırmada yer alan tanımlar ve daha önce yapılan benzer çalışmaların yer aldığı ilgili araştırmalar yer almıştır.

1.1. Problem Durumu

Barth’a göre “Sosyal bilgiler, kritik sosyal konularda vatandaşlık becerilerinin uygulanması amacıyla, sosyal ve beşeri bilimler kavramlarının disiplinler arası bir yaklaşımla kaynaştırılmasıdır.” (Akt. Öztürk, 2006: 23).

Sosyal bilgiler bütün çeşitlilikleri ile yeryüzüne bağlı olayları tanıtan, bunların oluş sebeplerini açıklayan, vatandaşlık hak ve ödevlerinin, sorumluluklarının neler olduğunu belirten kısaca insan ve onun fiziki ve sosyal çevresiyle geçmişte, günümüzde ve gelecekteki etkileşimini ortaya koyan bilgilerdir (Dönmez, 2003: 32). Sönmez’e göre [1993], Sosyal bilgiler, toplumsal gerçekle kanıtlanmaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak da tanımlanabilir.

Sosyal bilgiler grubunda yer alan dersler, sosyal bilgiler (4, 5, 6, 7. sınıf), vatandaşlık ve insan hakları eğitimi (7 ve 8. sınıf) ve T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük (8. sınıf) adlarıyla ilköğretim okulu öğretim programlarında yer almaktadır. Fakat gerçekte sosyal bilimler adı verilen felsefe, sosyoloji, psikoloji, antropoloji, ekonomi, tarih, hukuk gibi insan ve insanın oluşturduğu olgulardan öğrenci seviyelerine göre sadeleştirilmiş daha somut daha yakın özelliklere sahip duruma getirilmiş konuları kapsamaktadır.

1.1.1. Dünyada ve Türkiye’de Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi

Sosyal bilgiler eğitiminin ne zaman ve nerede başladığı kesin olarak bilinmemektedir. Yalnız, insanoğlu var olduğu andan itibaren, hem fen, hem de sosyal bilimler eğitimi başlamıştır denilebilir. Çünkü insan, doğal ve toplumsal bir ortamda doğar, büyür, gelişir, yaşlanır ve ölür. Bu süreç içinde ona en azından yiyecek bulmak, yemek, içmek, giyinmek, kendini savunmak gibi etkinliklerle ilgili bilgi, beceri ve duygular kazandırılır. Eğer bu olmazsa kişi hayatını sürdüremez. Tüm bu etkinlikler, doğada ve bir toplum içinde olmaktadır. İnsan yaşamak için hem doğanın, hem de toplumun bazı ilkelerini öğrenmek zorundadır. Durum böyle ele alınınca, “Sosyal Bilimler insanoğlunun yaşamı kadar eskidir” tezi ileri sürülebilir. Sosyal bilgilerde, sosyal bilimlerin yalınlaşmış biçimi olduğuna göre, onun da, insanoğlu tarafından, bir ders olarak yapılandırılmamış olsa bile, yine insanlık kadar eski olduğu ifade edilebilir (Dönmez, 2003: 34). Tabachnick’e göre [1991], sosyal bilgiler eğitim kurumlarına bir konu alanı ya da ders olarak ABD’de 20. yy başında, sosyal yaşantıların karmaşıklaşması toplumsal değişimin ve çatışmaların artması ile birlikte girmiştir (Akt. Erden, tarihsiz: 6).

Sosyal bilgilerin bir konu alanı olarak eğitim programına girmesi ilerlemecilik akımının “demokratik toplum için vatandaş yetiştirme” görüşünün etkisiyle gerçekleşmiştir. 30’lu, 40’lı yıllarda yeniden kurmacılık ve çocuk merkezli yaklaşımı benimseyen eğitimciler de sosyal bilgiler programının gerçekleşmesi için çaba göstermişlerdir. Ancak 1940’lı ve 1950’li yıllarda sosyal bilgiler programları büyük ölçüde tarih ve coğrafya ağırlıklı olarak uygulanmıştır.

1960’lı yılların başından 1970’li yılların ortasına kadar sosyal bilgiler dersine ağır eleştiriler gelmiş ve “yeni sosyal bilgiler” adı altında reform hareketi başlatılmıştır. Bu hareketin ortaya çıkmasında ve gelişmesinde Bruner’in buluş yoluyla öğrenme kuramının çok önemli katkısı olmuştur.

Bu hareketle sosyal bilgiler dersinde tarih ve coğrafya bilgilerinin ağırlığı azalmış; Sosyoloji, antropoloji, ekonomi, siyaset bilimi ve sosyal psikolojiye ağırlık verilmiştir. Sosyal bilgiler alanındaki kavram ve yöntemlere dayalı disiplinler arası bir yapı benimsenmiştir. Geleneksel tümden gelim ve anlatım öğretim yönteminin yerini tümevarım ve araştırma yöntemi almıştır. Öğrenciler bilgilerin pasif alıcısı olmaktan çıkartılarak bilgiyi aktif olarak elde eden kritik düşünme becerisine sahip bireyler olarak yetiştirilmek istenmiştir.

“Naylor ve Diem [1987]’e göre “Yeni Sosyal Bilgiler” programına uygun birçok kitap yazılmasına karşın bu yaklaşım 1970’li yılların sonlarına doğru çekiciliğini yitirmiştir. ABD’de Ulusal Bilim Vakfı tarafından yapılan araştırmalar “Yeni Sosyal Bilgiler “uygulamasının başarısız olduğunu göstermiştir. Bunun üzerine 1980’li yıllarda “temele dönme” hareketi ile birlikte Sosyal Bilgiler öğretiminde yine geleneksel yaklaşım benimsenmeye başlanmıştır (Akt. Erden, tarihsiz: 6).

Kuşkusuz ABD’de başlatılan sosyal bilgiler alanındaki gelişmeler ülkeleri olduğu gibi Türkiye’yi de etkilemiştir. Türkiye’de cumhuriyet döneminden itibaren ilkokullarla ilgili çeşitli düzenlemelere gidilmiştir.

Can ve diğerlerine göre [1998], Türk Eğitim Tarihinde, Türklerin İslamiyet’i kabul edişlerinden önce, toplumsal yaşamla ilgili bir takım bilgi ve kurallarla gelenek-görenekler çocuk ve gençlere öğretilmeye çalışılmıştır. İslamiyet’in kabul edilişinden sonra da, daha çok İslam dinine temel olan konuların kazandırılması yoluna gidilmiş: Osmanlılara, özellikle sıbyan mektepleri ve medreselerde din temeline dayalı bilgiler programda ağırlık taşırken, sosyal bilimler içinde yer alan kimi dersler, kurumların öğretim düzeylerine uygun bir biçimde belirli saat ve sürelerde okutulmuştur. Bu durumun genel olarak Cumhuriyet dönemine dek sürdüğü görülür (Akt. Kayabaşı, 2003: 5).

1926 programında ilkokulun amacı çocuğu çevresine yararlı iyi bir vatandaş olarak yetiştirmektir. 4. 5. sınıflara 2 şer saatten haftada 6 saat tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersleri verildi (Dönmez, 2003: 39).

Can ve diğerlerine [1998] göre, 1952 yılında öğretmen okulları programına daha önce tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisinin yerine sosyal bilgiler adlı yeni bir dersin konulduğu görülür. 1952 yılında toplanan 5. Milli Eğitim şurasında sosyal bilgiler dersinin ilköğretim ve orta öğretim kurumlarında da okutulması kararlaştırılmıştır (Akt. Kayabaşı, 2003: 5).

1962 program taslağında ilkokulun amacı kişisel insanlık münasebeti ekonomik toplumsal hayat bakımlarından belirlemiştir. Tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersleri 1962 ilkokul program taslağında “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adını almıştır. 1968 programında ise, dersin adı sosyal bilgiler olarak tekrar değiştirilmiştir (Dönmez, 2003: 39).

1968 programı hazırlanırken “Yeni Sosyal Bilgiler” hareketinden etkilenildiğini söylemek mümkündür. Programda bu yaklaşımın izleri görülmektedir. Ancak ülkemizde bu hareketi destekleyecek öğretim materyallerinin olmaması ve öğretmenlerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmamaları, geleneksel yaklaşımın devam etmesine neden olmuştur. Günümüzde sosyal bilgiler halen tarih, coğrafya, vatandaşlık bilgisi konularının bir toplamı olarak algılanmaktadır (Erden, tarihsiz: 7).

Umay’ın (2006) yaptığı çalışmalara göre, son zamanlarda ülkemizde eğitim alanında çok önemli bir değişim yaşanıyor. Yeni bir anlayışla eğitim programları değiştiriliyor. Değişen eğitim programlarına uygun ders kitapları hazırlanıyor. Birçok yerde etkili kullanımın sağlanamaması ve çoğu zaman yeterli olmasa da teknoloji ülke çapında okullara yayılmaya başlıyor. Herkes öğrenci merkezli eğitimden söz ediyor. Kısaca “yeni” eğitim anlayışları hızla yayılıyor, yayılmaya çalışılıyor. Yakın zamana kadar kalabalık sınıflarda yalnızca öğretmenin öğrettiklerini öğrenen, grubun düzenini bozmayan, diğerlerinin aklını karıştıran farklı fikirleri, aykırı düşünceleri olmayan bireyler yetiştirilmeye çalışılıyordu. Şimdi ise hızlı düşünen, yaratıcı, neyi

öğrenmesi gerektiğini ayırt edebilen, nasıl daha kolay öğrendiğinin bilincinde kısaca kendini iyi tanıyan, her şeyi bilen değil, ama gereksinim duyduğu bilgiye kolayca ulaşabilen, teknoloji kullanabilen bireylerin yetiştirilmesi hedefleniyor.

Yeni Sosyal Bilgiler öğretimi program vizyonunda amaç, 21. yüzyılın çağdaş, Atatürk İlkeleri ve İnkılâplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen “eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren”, sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları yetiştirmektir (MEB, 2005: 45).

2005 Sosyal Bilgiler programı; Sosyal Bilgiler dersini, ders kitabının satır satır takip edildiği ve konuların ezberlenip aktarıldığı bir ders yerine, öğrencilerin eğlenebileceği, eğlenirken öğrenecekleri ve üretici olmanın mutluluğunu yaşayabilecekleri bir ders haline getirmeye çalışmaktadır (Ata, 2006: 83).

Yeni sosyal bilgiler programı, tümüyle davranışçı yaklaşımlardan öte, bilginin taşıdığı değeri ve bireyin var olan deneyimlerini dikkate alarak, yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözmesini destekleyici ve geliştirici bir yaklaşım doğrultusunda yapılandırmayı önemseyen bir gelişim göstermektedir. Bu yaklaşımla öğrenci merkezli, dolayısıyla etkinlik merkezli, sosyal bilgiler açısından, bilgi ve beceriyi dengeleyen öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevre ile etkileşmesine olanak sağlayan yeni bir anlayış yaşama geçirilmeye çalışılmaktadır (MEB, 2005: 45).

Sosyal bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olmak amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren;

insanın sosyal ve fiziki çevresi ile etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi. Sosyal bilgiler programı ayrıca aşağıdaki üç geleneği de önemseydiğini belirtmektedir.

1. Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler,
2. Sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler,
3. Yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgiler.

Sosyal bilgiler dersi, demokratik değerleri benimsemiş vatandaşlar olarak öğrencilerin içinde yaşadığı topluma uyum sağlamalarını ve öğrencilere bu bilgi birikimini yaşama geçirebilecek donanımlar kazandırmayı amaçlamaktadır (MEB, 2005: 46). Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda araştırmacı çalışmasını öğrenciyi merkeze alan yapılandırmacı (Konstruktivism) yaklaşım temeline oturtmuştur.

Yapılandırmacı öğrenme, öğrencilerin aktif şekilde bilgiyi oluşturması, yorumlaması ve ön bilgilerine göre yeniden organize etmesi üzerine temellenmiştir. Bu akıcı zihinsel dönüşümler, öğrencilerin eğitim yaşantıları ile mevcut bilgiler, kültürel ve sosyal durumları bağdaştığında oluşmaktadır. Öğrencilerin ön bilgilerinin olduğu durumlarda kullanılabilir. Yapılan araştırmalar özellikle sosyal bilgiler dersinde etkili olduğunu ortaya çıkarmıştır. Sosyal bilgiler dersi yaşamla iç içe olan bir derstir. Öğrenciler pek çok ön öğrenmelere sahiptirler (Yanpar, 2006: 89).

Bu derste bilgi öğrencinin kendisi tarafından yapılandırılmalıdır. Karar verici olarak öğrencilerin yetiştirilmesinde bilginin, bir amaç olarak değil, bir problemin çözümünde araç olarak edinilmesi sağlanmalıdır. Öğrenciler görsel ve yazılı basının eleştirel bir okuyucusu olmaya teşvik edilmeli, öğrencilerde yansıtıcı düşünme becerisi geliştirilmeye çalışılmalıdır. Yeni sosyal bilgiler öğretim programı becerilere vurgu yapmaktadır. Sosyal bilgiler öğretim programında konu alanları belirlenir ve öğretmenlerin müfredatın etkin taşıyıcıları olmaları sağlanır. Öğretmenlerin bu yoldaki en önemli yardımcıları ders kitaplarıdır.

1.1.2. Eğitimde Ders Kitabının Yeri ve Önemi

Ders kitapları öğretim programında belirlenen ölçütler çerçevesinde yazılmak zorundadır. Ders kitaplarının ne tür bir içeriğe sahip olacağı ve bilgi ve değerlerin nasıl aktarılacağı öncelikle öğretim programı içinde belirlenir.

Öğretim programında belirlenen hedeflerin gerçekleşmesinde öğretim araçlarının seçimi önemlidir. Öğretmenler, öğretimi planlarken en uygun öğretim araçlarını seçmeye çalışır. Aracın amaca uygun olması, kolay temin edilebilirliği, zaman ve maliyet açısından tasarruflu oluşu, değişik duyu organlarına yönelikliliği gibi pek çok faktör öğretmenlerin seçimini etkilemektedir.

Kılıç ve Seven'e (2005) göre, öğretim ortamında kullanılan en yaygın araç kitaplardır. Çevre imkânları, dersin özellikleri, öğretmenin formasyonu gibi faktörlerden dolayı, öğretim ortamında kullanılan araçlar zenginlik göstermemektedir. Bu ise öğretimden istenilen verimin elde edilmesini olumsuz etkilemektedir. Kitapların, elde edilmesi ve kullanımı kolaydır. Diğer araçlara göre de çok farklı işlevlere sahiptir. Bunlardan dolayı, en çok kullanılan araç konumundadır.

Ders kitaplarının içeriği programın mantığını kavrayabilmemiz için oldukça önemlidir. Çünkü ders kitapları bu konuda söylenen sözlerin anlamı niteliğindedir (Özmen, 2006: 27).

Öğrenme öğretme süreçlerinin başarıyla gerçekleşmesi, eğitim ortamında konunun gerektirdiği her türlü öğenin yer almasına ve bunların yeri ve zamanı geldiğinde birbirini tamamlayacak biçimde kullanılmasına bağlıdır. Eğitim ortamı, öğrenme öğretme etkinliklerinde, konunun özelliğine göre etkileşimde bulunan araç-gereç, tesis ve organizasyon öğelerinden oluşmaktadır. Araç gereçler ise eğitim ortamının kaynaklarını oluşturmaktadır. Ders kitabı da bunlardan biridir.

Öğretim sürecinin üyesi olan öğretmen ve öğrenciyi istekli kılan ya da isteği azaltan çeşitli etmenler vardır. Ders kitapları da bunlardan biridir. Bu nedenle ders kitaplarının öğrenciye seslenen, onların gereksinimlerini göz önünde tutan ve öğretim ortamını olumlu etkileyen yönleri olmalıdır.

Dünya var olduğu günden bu güne kadar insanlar sürekli yeni bilgiler üretmektedirler. Üretilen bilgileri saklamanın en yaygın ve güvenilir yolu ise kitaplardır. Günümüzdeki eğitim uygulamalarında da önemli bir yer tutan kitap, yaygın olarak kullanılan önemli bir bilgi kaynağıdır (Keser, 2004: 261).

Coşkun'a (1996) göre öğretim açısından bakıldığında ders kitabı, izlenmesi öngörülen eğitim programının hem bir tamamlayıcısı hem de sınıf içi uygulamalara kılavuzluk eden temel bir kaynaktır. Öğrenci açısından öğrencinin öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden ve dolayısıyla doğrudan ilişki kurduğu en temel araçtır. Alkan (1995)'a göre eğitim teknolojisi çerçevesinde bakıldığında ders kitabı, öğretmen ve yazı tahtası ile birlikte sınıf içinde verilen tüm bilginin %99'unu ileten bir öğrenme ortamıdır. Ayrıca kitlesel bir eğitim dizgesinde bir dizi bilgi ve değeri aktarabilmenin en ekonomik ve en pratik aracı ders kitaplarıdır (Akt. Severge ve Türkad, 2003: 187)

Küçükahmet'e [2005] göre, kitaplar öğretmen için olduğu kadar öğrenci açısından da çok yararlı materyallerdir. Kitap sayesinde öğrenci öğretmenin anlattıklarını istediği zaman, istediği yerde ve istediği tempoda tekrar etme imkânına kavuşur.

Toprak'a (1993) göre, ilköğretimde istenilen değer ve davranışların kazandırılması, ilköğretimin genel amaçları doğrultusunda belirlenmiş ders programları yoluyla gerçekleşmektedir. Ders kitapları ise, "eğitim programlarında belirlenen amaçlar doğrultusunda öğretim programlarındaki derslerin içeriği ile ilgili bilgileri öğrencilere sunan ve öğrenme hızlarına uygun çalışma olanağı sağlayan öğretim materyalleridir" (Evin, Kafadar, 2004: 294). Ders kitapları, derslerin ve derslerde kazandırılmak istenenlerin özü olarak nitelendirilmektedir. Ders

kitaplarında yetiştirilecek insan tipinin ölçüleri verilmekte ve öğrencilerin bu ölçüleri örnek almaları sağlanmaktadır (Hesapçioğlu, 1998).

1.1.3. Ders Kitabının İşlevi ve Bulunması Gereken Nitelikleri

Ders kitaplarının iki işlevi vardır. Birincisi ders kitaplarının açık toplumsallaştırıcı işlevidir bu işlev kültürel sürekliliği devam ettirmeye çalışır, ikincisi gizli işlevidir bu işlev ise kültürün tamamlayıcılarını iletir.

Ders kitapları, bir ders içinde kullanılan ve o dersin süreç içinde gelişmesinde, o dersin bilgi ve uygulamaya, yaşama dönük açılımında rol oynayan temel araçlardır. Hazırlanışlarında ve düzenlenmelerindeki sürekli denetimlilik özelliği, olgunlaşma ve geliştirilme yolunda geçirdikleri süreçlerin çok sayıda olması, titiz ve özenli çalışma gerektirici nitelikleri yönünden emek ve işlevsel değeri yüksek, kalıcı birer ürün olma özelliğini taşırlar.

Ders kitabı ilgili olduğu programın ön gördüğü ders amaçlarının yazılı ve görsel unsurlar kullanılarak öğrenciye dolaysız bir biçimde kazandırılmasını amaçlayan temel eğitim materyalidir. Her ders ve sınıf için ayrı ayrı hazırlanır. Standartları ve seçimi ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından belirlenir (Özmen, 2006: 26).

Ders kitapları hazırlandıktan sonra alan uzmanı, editör, dil uzmanı, görsel tasarımcı, ölçme değerlendirme uzmanı, program geliştirme uzmanı, rehberlik veya gelişim uzmanlarından oluşan Talim Terbiye Kurulunca;

- a) İçerik,
- b) Dil, Anlatım ve Üslup,
- c) Öğrenme, Öğretme, ölçme ve değerlendirme
- d) Teknik, tasarım ve düzenleme, başlıkları altında incelenir(MEB, 2005: 743).

Ders kitaplarında başarılı bir anlatım yapabilmek için yazılı anlatım öğeleri doğru kullanılmalıdır. Yazılı anlatım öğeleri: dil bilgisi kuralları, kelimeler, cümle, paragraf ve anlatım şekilleridir. Ders kitapları üretilmiş bilgileri aktarırken, yeni düşüncelerin oluşmasına zemin hazırlayarak, bilgi üretilmesine de kaynaklık edebilir.

İletişim sürecinde ders kitabı, kaynağı; kitabın dili ve anlatımı da kanalı oluşturmaktadır (Kılıç ve Seven, 2005: 99,105). İletişim kanalını oluştururken dikkat edilmesi gerekenler şunlardır:

1. Yaşayan Türkçe; doğru, güzel ve etkili biçimde kullanılır.
2. Türkçeleşmiş kelimeler, Türkçenin bir parçası olarak değerlendirilir.
3. Türkçenin kullanımında Türk Dil Kurumunun son yayınladığı “Türkçe Sözlük” ve “İmla Kılavuzu” esas alınır.
4. Metinlerde akıcılık, mantık bakımından tutarlılık ve anlam bütünlüğü aranır.
5. Konular işlenirken doğru, açık, anlaşılır bir dil ve anlatım kullanılır.
6. İlköğretimin ilk üç sınıfında, seviye üstü soyut kavramların kullanılmasından kaçınılır.
7. Paragraf düzenleme kurallarına uyulur; paragraflar arasında anlam ve mantık ilişkisi bulunmasına dikkat edilir.
8. Cümleler inşacı (konstrüktif) bir yaklaşımla (bilginin öğrencinin zihninde yapılandırılmasına yönelik olarak) kurulur.
9. Cümle uzunlukları, sınıf seviyesine uygun olarak düzenlenir.
10. Öğrencilerin, seviyelerine uygun yeni kelimeler öğrenmelerine fırsat veren zengin ve akıcı Türkçenin kullanılmasına özen gösterilir.
11. Kelimeler, nüanslarına dikkat edilerek titizlikle seçilir (MEB, 2004: 743).

1.1.4. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Önemi

Sosyal bilgiler dersinin temel amacı, sosyal bilimler alanındaki kavramsal ve bilimsel gelişmelerin eğitim süreci içinde ele alınarak bireyin toplum içinde gelişmesini yetiştirilmesini sağlamaktır (Dönmez, 2003: 32). Bu bakımdan sosyal bilgiler ilköğretim programında yer alan en kapsamlı ve en temel derslerden birisidir. Okullarda sosyal bilgiler öğretiminden en üst düzeyde yararlanabilmek için etkili bir öğretimin gerçekleştirilmesi gerekir. Bunun gerçekleştirilebilmesi için eğitim sisteminin temel girdilerinden olan, öğretme- öğrenme süreçlerinde yer alan araç gereçler arasında sosyal bilgiler ders kitabının önemli bir yeri vardır.

Sosyal bilgilerin çocukların kişilik gelişimindeki etkileri göz önünde bulundurulduğunda öğrenme-öğretme süreçlerinde yer alan öğretim araçlarından sosyal bilgiler ders kitabı özel bir önem taşımaktadır.

Sosyal bilgiler ders kitabı, geçmiş, şimdi ve gelecek; gelenekler, değerler, roller, gruplar için denge ile ilgili pozitif ve negatif özellikleri içeren olayların görünmesini sağlar (Yanpar ve Yıldırım, 1999: 48).

Özellikle sosyal bilgiler ders kitapları öğrencilerin; insanın temel ihtiyaçlarını, bunların karşılama biçimlerini, toplumsal yaşayışlarını ve sorumluluklarını; yakın çevrelerini tanıma; insanlarla sağlıklı ilişkiler kurma ve ekonomik yeterlikle ilgili bilgi, beceri ve tutum geliştirmelerini sağlamış olur

Gittikçe karmaşılaşan ve hızla değişen dünyamız, nesnel düşünebilen ve değerlendirebilen, doğru anlayan ve doğru anlatan yaratıcı insanların yetiştirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu da ders kitaplarında iyi bir şekilde uygulanan anlatım teknikleri ile gerçekleşebilir.

1.1.5. Anlatım Teknikleri

Anlatım, bir kimseye bir şey hakkında bir şey söyleme, bir şey anlatma işidir. Bu söyleme ve anlatma da geliş güzel olmaz. Anlatımımızı amacımıza göre yönlendirir, amacımıza göre biçimlendiririz (Özdemir, 1998: 149).

Konuşurken ya da yazarken, tek bir amacımız vardır: Kendimizi anlatmak. Kendini anlatmanın temelinde ise insanın öğrendiklerini, gözlemlerini, izlenimlerini başkaları ile paylaşma isteği yatar. Öğrendiklerimizi başkalarının da öğrenmesini, düşüncelerimize başkalarının da katılmasını, etkilendiklerimizden başkalarının da etkilenmesini, yaşadıklarımızı başkalarının da yaşamasını isteriz (Özkırımlı, 1994: 246).

Bu amaçlar anlatım biçimimizi de etkiler. Bu dört amaç dört “anlatım biçimi” yaratmıştır. Bunlar: **Açıklama, Betimleme, Öyküleme, Tartışma**. Aşağıda bu dört anlatım biçimi ele alınacaktır.

Bunların dışında bazı kaynaklarda diyalogu da anlatım tekniği olarak kabul ediyorlar. Diyalog, karşılıklı konuşma anlamına gelmektedir. Geçmişten beri karmaşık konuların anlatılmasında başvurulmuştur. Birçok kaynağın açıklama, betimleme, tartışma, öyküleme tekniklerini anlatım tekniği olarak alması nedeniyle ben de anlatım tekniği olarak bu dört tekniği araştırmamda temel teknikler olarak kabul ettim.

Bu araştırmada diyalog, anlatım tekniği olarak alınmadı. Bu nedenle de 2. alt problemin çözümü için hazırlanan metinlerde kullanılmadı.

1.1.5.1. Açıklayıcı Metin

Açıklayıcı metinde amaç okuyucu ve dinleyiciye bilgi vermektir (Özdemir, 1998: 149,150). Temel amaç öğretmektir. Bu nedenle öğretici nitelik taşıyan düşünce yazılarında yaygın olarak açıklamaya başvurulur. Bu anlatım biçimi seçildiğinde bilgilerin doğru ve düzenli olarak verilmesi, okuyucunun zihninde uyanacak neden

ve niçin sorularının yanıtlanması gerekir. Dil ve anlatımda ise açık, yalın ve kolay anlaşılabilirlik ilkeleri gözetilmelidir (Özkırımlı, 1994: 133).

Fikir yazıları bu anlatım biçimi ile yazılacağından sözcükler, sözlük anlamlarında kullanılmalıdır. Süslü, sanatlı, mecazlı anlatıya yer verilmemelidir. Açıklama anlatım biçiminde önce amaç, açık ve seçik olarak ortaya konur ve anlatım sırasında da gerekirse örneklere, tanımlamalara, karşılaştırmalara, başkalarını tanık göstermeye gidilebilir (Kantemir, 1981: 226). Ders kitaplarında, düşünce yazılarında, bilimsel yazılarda, ansiklopedilerde, sözlüklerde bu anlatım biçimi kullanılır (Hatipoğlu, 2003: 295).

Açıklama düşünce yazılarında yaygın olan bir anlatım biçimidir. Düşünce yazıları dediğimiz eleştiri, makale, fıkra, deneme, söyleşi türündeki yazılar, bir konuda bilgi vermek, bir gerçeği kanıtlamak, bir düşünce ya da görüşü savunmak ya da çürütmek amacını güttüklerinden, en çok açıklamadan yararlanılarak yazılır. Bir bakıma açıklamayı “düşünsel yoğunluklu” bir anlatım da sayabiliriz. Daha geniş anlamıyla alırsak, bilgi verirken, kavram ve düşünceleri açıklarken, bir sorunu tartışırken, bir soruyu yanıtlarken, tanımlama, kanıtlama yaparken başvurduğumuz bir anlatım biçimidir (Ateş, 1995: 72).

Açıklamalı anlatımda dikkat edilecek hususlar:

1. Konuyu iyice kavramak
2. Bilgileri doğru ve düzenli olarak vermek
3. Gereklikçe levha, grafik, istatistik, resim gibi gereçlerden faydalanmak
4. Konunun ayrıntılarıyla açıklanmasında örneklerden ve karşılaştırmalardan yararlanmak
5. Açık, seçik, sade, yalın ve süssüz bir anlatım kullanmak.

1. **Örnek:** Hititler Anadolu'nun ilk büyük devletidir. Bugünkü İç Anadolu Bölgesi sınırlarında kurulmuştur (Altun ve diğerleri, 2006: 50).

2. **Örnek:** Kıtaların arasındaki çukur alanları dolduran büyük su kütleleri okyanus olarak adlandırılır (Genç ve diğerleri, 2006: 37)
3. **Örnek:** Su ihtiyacımızı göl veya nehirlerle, arabamızın yakıt ihtiyacını petrol kuyularıyla karşılarız (Öztürk ve Diğerleri, 2005: 68).

1.1.5.2. Betimleyici Metin

Betimleyici metin, bir takım görüntüler yardımı ile izlenimlerini zenginleştirmektir (Özdemir, 1998: 149,150). Tasvir yoluyla anlatım da denilmektedir. Belli bir konuda izlenim kazandırmak amaçlanıyorsa o zaman bu anlatım biçimi seçilir. Çünkü betimleme, varlıkların durumlarını, özelliklerini, ayırıcı nitelikleri ile canlı ve renkli bir biçimde anlatma biçimidir. Başka bir deyişle sözcüklerle resim yapma sanatıdır. Roman, hikâye, gezi gibi türlerde sıkça başvurulan bir anlatım biçimidir (Hatipoğlu, 2003: 294).

Varlıkların niteliklerini, bu niteliklerin duyularımız üzerinde uyandırdığı izlenimleri belirtmedir. Düşüncelerimize görünürlük kazandırma, anlatımı renklendirme, okuyucunun hayal gücünü kamçılama betimlemenin görevlerindendir. Betimleyici öğelerle anlatılanlar belirginlik ve görünürlük kazanıyor. Başarılı bir betimleme yapmamız, beş duyumuzu tam olarak kullanmaya ayrıca gözlem gücümüzden yararlanmamıza bağlıdır (Özdemir, 1998: 186).

Başarılı bir betimleme yapabilmek için iyi bir gözlemci olmak gerekir. Dışımızdaki varlıklar arasındaki benzerlikleri ve ayrılıkları belirlemeli, ayrılıkların nedenlerini tespit etmelidir. Gözlemlerimizle elde ettiğimiz bilgi ve izlenimleri okuyucunun gözünde canlandırabilmeliyiz. Dikkat edilecek en önemli husus anlatılan şey hakkında belirtilen özellikler ve niteliklerin aslına uygun olmasıdır. Abartma yoluna gidilmemelidir. Açık, sade, bir dil, akıcı bir üslup seçilmelidir.

Tasvir gözleme dayanır. Fikir vermek veya heyecanı yükseltmek için yazılır. Öğretici bir özellik taşır. Yer ve zaman özellikleri ile birlikte bulunur (Gülensoy, 2000: 487).

1. **Örnek:** İnsanlar, tarımdan ve hayvanlardan elde ettikleri ürünleri saklamak için düz damlı, içinde avlu ve depoları olan damdan girişli, birbirine bitişik kerpiç evler yaptılar (Altun ve diğerleri, 2006: 47).
2. **Örnek:** Bu, çorak iklimin kavurduğu yüzü esmerleşmiş bir Türk anası idi (Öztürk ve Diğerleri, 2005: 23).

1.1.5.3. Öyküleyici Metin

Öyküleyici metin, bir olayın içerisinde yer alarak onun gelişmesini izleme amacına dayanır (Özdemir, 1998: 149,150). Eğer yaşadığımız ya da tasarladığımız bir olayı doğrudan doğruya anlatacaksak bu yola başvururuz. Çünkü amacımız o olayı başkalarına da yaşatmaktır. Öyküleme, roman, öykü gibi anlatı türlerinde gerçek ya da tasarlanmış olayları ve olguları yer, kişi, zaman belirterek anlatmadır. (Özkırmılı, 2002: 249). Öyküleme (hikâye etme), yalnızca hikâye ve romanlarda kullanılmaz. Gezi, biyografi, anı, söyleşi v.b. türlerde de kullanılabilir (Hatipoğlu, 2003: 294).

Özdemir'e [1998] göre, öyküleme, eylem halindeki olguların anlatılmasıdır. Bu yönden bu anlatım biçimi "olan ne?" sorusunun bir sonucu olarak adlandırabiliriz. Öyküleme de eylem olguların birbirini etkilemesinden doğar. Bir durumdan diğerine; bir sahneden başkasına zincirleme olarak geçilir.

Öyküleme, bir olayın akışı içinde bir durumdan diğerine geçmektir. Öncelikle hikâye edilecek bir olayın bulunması gerekir. Olayda kişileri, yeri ve zamanı belirtmek gerekir. Gerek maddi gerek sosyal, gerekse ruhi olayları konu

edinen bu anlatım gözle görüp yaşamak veya yaşamış gibi düşünmek yoluyla ele alınır. Böylece karşımızdaki kişi olayı zihninde yaşamak zorunda kalır (Gülensoy, 2000: 481).

1. **Örnek:** Çam ağacının etrafındaki ağaçlar bir bir kesiliyormuş. Çam ağacı bu duruma çok üzüliyormuş. O kadar çok ağlıyormuş ki gözyaşları köklerini suluyormuş (Genç ve Polat, 2006: 18).
2. **Örnek:** Kardeşlerden biri adaletle iş görür, halkına iyi davranırdı. Diğer kardeş ise tacının ve tahtının derdine düştü (Öztürk ve Diğerleri, 2005: 163).

1.1.5.4. Tartışmacı Metin

Tartışmacı metin, okuyucu ve dinleyicinin bir konu üzerindeki kanı, düşünüş ve davranışını etkileyip değiştirmektir. Tartışma, okuyucu ya da dinleyicimizi dilediğimiz davranış ve düşünüşe yöneltmek için başvurduğumuz bir anlatım biçimidir. Tartışmanın amacına varması okuyanı ve dinleyeni etkilemesine bağlıdır.

Tartışma, her şeyden önce bir düşünüş ve anlayış çatışmasının ürünüdür. Tartışma da yazılarda bir başına kullanılmaz. Gereklikçe öteki anlatım biçimlerinden de yararlanırız. Özellikle açıklamadan. Tartışma çok yaygın bir anlatım biçimidir. Konuşmalarda, konferanslarda, bir savcının savunmasında, bir avukatın savunmasında, ders kitaplarında yer alan herhangi bir konuda, söyleşi ve eleştirilerde, roman ve öykülerde kısaca düşünüş ayrılığını gidermek için yapılacak her türlü sözlü ve yazılı anlatımda yer alır (Özdemir, 1998: 177).

Tartışmaya göre, ya bir öneri kanıtlanma istenir ya da bir düşünce çürütülmeye çalışılır. Her iki durumda da öne sürülecek kanıtlar iyi seçilmeli,

konunun dışına çıkılmamalıdır. Değiştirilmek istenen ya da karşı çıkan düşüncenin yanlışlığı ve tutarsızlığı kanıtlarla gösterilmelidir (Özkırımlı, 2002: 247).

1. **Örnek:** Televizyon, hayatımıza renk katan ve onu kolaylaştıran en önemli teknolojik ürünlerden biridir. Ben, televizyonsuz bir hayat düşünemiyorum. Belki bir iki gün televizyon seyretmeden durabilirim, ama asla onsuz olamam (Altun ve diğerleri, 2006: 14).
2. **Örnek:** Takım çalışmalarına öncelikle ailemizde, mahallemizde, çevremizde başlanmalıdır. Bu şekilde işler daha kısa sürede daha etkili bir biçimde tamamlanabilir (Karagöz ve Diğerleri, 2005: 15).

Konuşurken ya da yazarken amacımıza bağlı olarak bu anlatım biçimlerinden birini seçeriz. Ama konuşmamızın ya da yazımızın bütününde seçtiğimiz bu anlatım biçimine bağlı kalmayabiliriz; konunun işlenişine göre öteki anlatım biçimlerinden de yararlanabiliriz. Kısacası, bir konuşmada ya da bir yazıda seçtiğimiz temel anlatım biçiminin yanı sıra öteki anlatım biçimlerinden biri, birkaçı ya da hepsi bir arada bulunabilir.

Özdemir'in [1998], yaptığı çalışmalarda da görüldüğü gibi, bütün yazılı ve sözlü anlatım türlerinde geleneksel olarak uyguladığımız bu dört anlatım biçimi yapma, zorlama yollar değildir; amacımızın doğal bir sonucudur. Bu nedenle anlatma işine başlamadan önce kendimize soracağımız sorulardan biri de şu olmalıdır: "Okuyucu ya da dinleyicinin üzerinde nasıl bir etki yaratmak istiyorum? Bu sorunun karşılığı dört anlatım biçiminden hangisini seçeceğimizi bize gösterecektir.

1.2. Araştırmanın Amacı

İnsanlar ve toplumlar sürekli bir değişim içerisinde yer almakta ve karmaşık sorular ve sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır. Bu sebeple toplumlar ve

insanlar için sosyal bilimlerin önemi çok büyüktür. Toplum içinde yaşayan bireylerin ihtiyaçları ile toplumun ihtiyaçları arasındaki dengeyi sağlamada, bireylere gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazandırma açısından sosyal bilimlere önemli görevler düşmektedir. Sosyal bilimlerin değişimi ve sürekliliği inceliyor olması, bireyi toplumsallaştırma amacı güden eğitimde, sosyal bilimlerin etkin bir yer kazanmasına yol açmış ve eğitimin, hem bir sosyal bilim dalı, hem de sosyal bilimlerin uygulama alanı durumuna gelmesi “Sosyal Bilgiler” kavramını meydana getirmiştir.

Sosyal bilgiler, bütün çeşitlilikleri ile yeryüzüne bağlı olayları tanıtan bunların oluş sebeplerini açıklayan, vatandaşlık hak ve ödevlerinin, sorumluluklarının neler olduğunu belirten, kısaca insan ve onun fiziki ve sosyal çevresi ile geçmişte, günümüzde ve gelecekteki etkileşimini ortaya koyan bilgilerdir (Şahin ve Diğerleri, 2003: 32). Bu bilgileri öğretmek, öğrencileri hayata hazırlamak için gerekli bilgileri vermede bu konularda hazırlanan ders kitaplarının büyük rolü vardır.

Ders kitabı ilgili olduğu programın öngördüğü ders amaçlarının, yazılı ve görsel unsurlar kullanılarak, öğrenciye dolaysız bir biçimde kazandırılmasını amaçlayan temel eğitim materyalidir. Her ders ve sınıf için ayrı hazırlanır. Ders kitaplarında teknik standartların yanı sıra konuların bilimsel ve estetik bir şekilde; öğrencilerin gelişim basamakları dikkate alınarak seviyelerine uygun dil ve anlatım teknikleri kullanılarak ele alınması gerekir.

Ülkemizde son yıllarda eğitim öğretim yaklaşımı bakımından önemli değişiklikler yaşanmaktadır. 2005–2006 eğitim öğretim yılında ilköğretim Programında tümüyle değişikliğe gidilmiştir. Sosyal bilgiler Öğretim Programı da değişmiştir. Bu değişikliklerle birlikte yeni kitaplar yazılmıştır.

Bu araştırma yeni öğretim programına göre hazırlanan ders kitaplarında anlatım teknikleri ve öğrencilerin başarılarına etkilerini ortaya koymaya yöneliktir. Kitap yazımında kullanılan teknikler nelerdir? Farklı anlatım teknikleri ile hazırlanmış bir konu öğrencileri nasıl etkilemektedir? Bu soruların cevaplarını

değerlendirmek bu araştırmanın amacıdır. İlgili araştırmalar da incelendiğinde benzer bir konu çalışılmadığı görülmektedir. Yapılan bu araştırma ile literatürdeki önemli bir boşluk doldurulacaktır.

1.3. Problem Cümlesi

Yeni sosyal bilgiler öğretim programına göre hazırlanan sosyal bilgiler ders kitaplarındaki anlatım teknikleri nelerdir? Bu tekniklerin öğrencilerin akademik başarılarına etkileri var mıdır?

1.4. Alt Problemler

1. Yeni Sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan anlatım teknikleri nelerdir?
2. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin farklı anlatım tekniklerine göre hazırlanmış konulara karşı başarı durumları nelerdir?

1.5. Tanımlar

Açıklama: Herhangi bir konu hakkında bilgi vermek ya da bir şey öğretmek istediğimizde kullanılan tekniktir (Gülensoy, 2000: 479).

Anlatım Teknikleri: Öğrendiklerimizi başkalarının da öğrenmesini, düşüncelerimize başkalarının da katılmasını, etkilendiklerimizden başkalarının da etkilenmesini, yaşadıklarımızı başkalarının da yaşamasını isteriz. Bu amaçlarımızı gerçekleştirirken kullandığımız tekniklerdir (Özkırımlı, 1994: 246).

Betimleme: Belli bir konuda izlenim kazandırmak istediğimiz zaman kullanılan tekniktir. Varlıkların durumların, özelliklerini, ayırıcı nitelikleriyle canlı ve renkli bir biçimde anlatma biçimidir (Hatiboğlu, 2003: 294).

Ders Kitabı: Öğretim programlarına uygun olarak hazırlanmış, ders konularına ait bilgileri öğrencilerin kendi kendilerine okuyarak, sıralı ve doğru biçimde öğrenmelerine yardımcı olan basılı ve yazılı öğrenme-öğretme materyalidir (Alkan, 1979).

Diyalog: Diyalog, karşılıklı konuşma anlamına gelmektedir. Geçmişten beri karmaşık konuların anlatılmasında başvurulmuştur. İki veya daha fazla kimsenin, bir konu üzerinde karşılıklı konuşturulmasına denir.

Yapılandırmacılık (Konstruktivism): Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı, bireyin bilgi edinmeye başlarken boş bir zihinle yola çıkmadığını, yeni öğrendi konu veya kavramla ilintili hazır zihin yapılarını harekete geçirdiğini, kendi bildikleri ile eklemlenebilen hususları özellikle seçip öğrenmeye yatkın olduğunu, öğrendiği yeni bilgileri zihninde etkin olarak kendisinin yeniden yapılandırıldığını vurgular (MEB, 2005:12).

Öyküleme: Okuyucuyu olaya katma ve heyecanlandırma amacı güdüldüğünde kullanılan tekniktir. Yaşanmış ya da tasarlanmış bir olayın başkalarına yazı ya da sözle anlatımıdır (Bülbül, 2000: 46).

Sosyal Bilgiler: Bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Felsefe, Siyaset Bilimi ve Hukuk gibi Sosyal Bilimlerin ve Yurttaşlık Bilgisinin konularının, öğrenme alanlarını yansıtan bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fiziki çevresi ile etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2006: 354).

Tartışma: Okurun yerleşmiş kanılarını değiştirmek ya da herhangi bir konuda bizim gibi düşünmesini sağlamak istediğimizde kullanılan tekniktir (Kantemir, 1981: 228).

1.6. Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırma;

1) 2006–2007 eğitim öğretim yılı ile,

2) 2006–2007 eğitim öğretim yılında yazılan yeni İlköğretim Programına göre hazırlanmış 4., 5. ve 6. sınıf sosyal bilgiler kitapları ile,

3) Denizli ili, Çal ilçesi, Akkent Cumhuriyet İlköğretim Okulu 6\A sınıfında okuyan, Ortaköy İlköğretim Okulu 6/A sınıfında okuyan, Hançalar Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu 6/A sınıfında okuyan, Çal Cumhuriyet İlköğretim Okulu 6/A sınıfında okuyan öğrenciler ile,

4) İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler öğretim programı 6. ünitesi olan “Demokrasinin Serüveni” adlı ünite ile,

5) Açıklama, betimleme, öyküleme, tartışma anlatım teknikleriyle hazırlanmış metinlerle,

6) Öğrencilerin, araştırmacı tarafından hazırlanan testlere verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

1.7. Sayıtlar

— Öğrenme öğretme süreçlerinde yer alan öğretim araçlarından sosyal bilgiler ders kitabının özel bir önem taşıdığı var sayılmıştır.

— Sosyal bilgiler ders kitaplarında kullanılan anlatım tekniklerinin etkileri ile ilgili en objektif ve sağlıklı verilerin ilköğretim 6.sınıf öğrencilerinden alınacağı varsayılmıştır.

— Yazarların kitaplarda farklı anlatım tekniklerini ayrı ayrı ya da aynı anda bir metinde kullandıkları varsayılmıştır.

— Bu araştırmaya katılan deneklerin testleri cevaplamada samimi oldukları varsayılmıştır.

1.8. İlgili Araştırmalar

Ülkemizde ders kitaplarını değişik yönleri ile inceleyen çeşitli araştırmalar yapılmıştır.

Kayabaşı [2003], “ilköğretimde Sosyal Bilgiler Ders Kitapları İle İlgili Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri” adlı çalışması Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki mevcut eksikliklerin saptanarak çağdaş ve evrensel bir yapıya kavuşturulması için çözüm yolları üretmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma sonunda öğretmen ve öğrencilerin kitap üzerindeki görüşleri şöyle sıralanmıştır.

1. Kitap tasarımının istenilen düzeyde olmadığı,
2. Sayfa boyutunun hitap edilen kitleye uygun ve elverişli olduğu,
3. Kenar boşluklarının orantılı, yazı büyüklüğünün yeterli, yazı sitili ve fontunun içeriğe uygun olduğu,
4. Sözcük, cümle ve paragrafların uzun olduğu,
5. Öğrenci gelişim ve hazır bulunuşluklarına uygun olmadığı,
6. Yeni ve güncel bilgilere uygun olmadığı ve bilimsel verilere dayanmadığı,
7. Dersin genel amaçları ve amaç davranışları ile yeterli düzeyde örtüşmediği,
8. Şekil, grafik, resim ve tabloların konu hakkında bilgi verdiği ama dikkat çekici ve öğrenmeyi kolaylaştırıcı nitelikte olmadığı gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Kıyıcı [2003], “Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında İçeriğin Hazırlanması” adlı ulaştığı sonuçlar şöyle özetlenebilir.

1. Sosyal Bilgiler öğretiminde ders kitaplarındaki içeriğin büyük bir öneme sahip olduğu,
2. İçeriğin hazırlanırken ilk olarak Sosyal Bilgiler programının belirlediği hedeflere ve bu hedeflerin kazandıracak davranışlara uygun olması gerektiği,
3. İçeriğin düzenlenmesinde öğrenci özelliklerinin göz önünde bulundurulması ve içerikte sunulan bilginin bilimsel, güncel gelişme ve değişmelere açık olmasına dikkat edilmesi gerektiği ve öğrenme öğretme davranışlarının da göz önünde bulundurulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Özel [2003], “İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Sosyal bilgiler Branş Öğretmenleri, İlköğretim Müfettişleri ve İlköğretim 7. sınıf Öğrencilerinin Görüşlerine göre değerlendirilmesi” adlı araştırmasında şu sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Sosyal Bilgiler programının yeniden gözden geçirilip düzenlenmesi gerektiği,
2. Ön kapaklarında daha ilgi çekici, sayfa düzeninin daha estetik ve ilk bakışta göze hoş gelecek şekilde düzenlenmesi, görsel unsurların ise daha açık, net ve canlı olarak basılması gerektiği,
3. Tarih konularının kronolojik sırasının düzeltilmesi ve konuların yerlerinin değişmesi gerektiği,
4. Konuların anlatımının öykü anlatımı şeklinde ele alınması gerektiği,
5. Konuların daha somut ele alınması gerektiği,
6. Kitaba alınan haritaların daha büyük ebatlarda, daha açık, net, canlı çizgiler kullanılması ve açıklayıcı bilgiler bulundurulması gerektiği,
7. Giriş bölümünde, Sosyal Bilgiler dersinin niçin okutulduğu, konuların hangi amaçlarla öğretileceği açık bir şekilde ifade edilmesi gerektiği,
8. Bölgesel farklılıklar ve öğrencilerin anlama düzeyi göz önüne alınarak sosyal bilgiler özel çalışma kitapları hazırlanması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Safran ve Ata (2003), “Öğrencilerin Tarih Metinlerinden Anlam Çıkarmalarına Yönelik Araştırmalara Bir Bakış” adlı bir araştırma yapmıştır. Öğrencilerin, Sosyal bilgiler kitaplarındaki tarih metinlerinden ne anladığına ilişkin yapılan araştırmaların aktarıldığı çalışma öğretmenleri olduğu kadar, kitap yazarlarını da düşündürmeye yöneliktir. Bu araştırma ile yapılmak istenen,

1. Öğrencinin ne anladığından hareketle, tarih metnlerinin yazımının iyileştirilmesine hizmet etmektir. Paxton’a (1999) ders kitaplarına sıkıcı, hatalı, geniş alanı kapsama, anlaması zor metinler diye eleştiriler yöneltilmiş ve iyileştirme çabalarına değinmiştir.

Ders kitaplarının sıkıcılığını gidermek için pek çok ülkede yayıncılar kitaba ekstra materyal, araştırma, eleştirel düşünme soruları, renkli karikatür, fotoğraf, harita, ödev ve özetler ekleyerek, ana metin kenarlarına öğrenci görüşlerinin yazılabileceği, günlük haber ve metinlerin yer alabileceği kutucuklar koyma yoluna gitmektedir.

Ders kitaplarının hatalarını gidermek için, kitabın tercümesi sırasında sadece kitabın ait olduğu ülkenin değil bütün dünyanın merkeze alındığı bir bakış açısı ile ele alınmalıdır. Geçmişe yönelik ne olursa olsun kitaplarda düşmanlıkların giderilmesi gerektiği ortaya konulmalıdır. Geçmişte yaşanan olumlu olaylar yanında başarısız olunan olaylara da yer verilmelidir. Aynı zamanda da bilimsel hataya düşmemeye dikkat edilmelidir.

Ders kitapları geniş kapsamlılığı sorununa ancak alternatif edebi metinlerin kullanılması ile öğrencilerin dönemi derinlemesine inceleyebildiği bir ortam oluşturarak çözüm bulunabilir.

Ders kitaplarını anlamanın zorluğu sorununun ise kelimelerin tanınma düzeyi, cümlelerin uzunluğu ve yapısına dikkat edilmesi ile çözülebileceğine değinilmiştir.

2. Ders kitaplarının sınırlılıklarını aşmak için öğretmenin izleyeceği alternatif stratejiler gösterilmektedir. Bunlar;

2.1. Sınıfta öğrencilerin metin içeriklerini tartışabilecekleri ve tasarımını geliştirebileceği bir strateji olan “Yazarı Sorgulama Stratejisi”,

2.2. Çok fazla dokümanla çalışmayı gerektiren, öğrencilerin birden fazla metin, doküman ve yazarların görüşleri ile karşı karşıya getirildiği “İddia Modelleri”,

2.3. Ders kitabı yanında başka kitaplarında kullanılmasını öneren “Alternatif Kitaplar Kullanma Modeli”.

Alkan (2002), “İlköğretim İkinci Kademe 6 ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi” adlı araştırmasında ulaştığı sonuçlar şöyle özetlenebilir.

1. Ankete kadın ve erkek çeşitli kıdemlere sahip toplam 50 öğretmen katılmıştır.
2. Kitap seçiminde öğretmenlerin cinsiyetleri ve kıdem farklılıkları önemli bir faktördür.
3. Kitaptaki resimlerle kitabın içeriği arasındaki ilgi zayıftır.
4. Öğretmenlerin öğrencilerin ders kitabı aracılığı ile edindikleri bilgi ve becerileri günlük hayatlarında kullandıklarını düşündükleri görülmektedir.
5. Sosyal Bilgiler ders kitaplarının öğrencilerin zihin, beden, ahlak, ruh ve duygu bakımından geliştirecek onlarda tutumlu ve planlı olma alışkanlığı kazandıracak nitelikte olup olmadığı konusunda öğretmenlerin görüş birliğine varamadıkları görülmektedir.

Kılıç [2002], “Bir Metni Farklı Bir Şekilde İşlemenin Anlama Düzeyine Etkisi” adlı ilköğretim okulları birinci kademe 5. sınıf öğrencilerinin bir metni bireysel okuyarak ulaştıkları anlama düzeyleriyle, metni işledikten sonra ulaştıkları anlama düzeyi arasında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla yaptığı bu çalışmada ulaştığı sonuçlar şöyle özetlenebilir.

1. İlköğretim okulları birinci kademe 5. sınıf öğrencilerinin bir metni bireysel okuyarak ulaştıkları anlama düzeyleriyle, metni işledikten sonra ulaştıkları anlama düzeyi testinden aldıkları puanların aritmetik ortalamaları farklı bulunmuştur. Buna göre de metnin sınıfta işlendiği her üç grubunda anlama düzeyleri puanlarının aritmetik ortalaması metni bireysel olarak çalışan grubun aritmetik ortalamasından yüksek olduğu,
2. Metni bireysel okuyarak anlamaya çalışan öğrencilerle, metnin işlenmesinden önce bilinmeyen kelimelerin verildiği grubun anlama düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. İlkokul öğrencilerinin anlama düzeylerinin, öğrencilerin bir metni kendi okumaları ile düşük düzeyde, okunan metnin sınıfta işlenmesiyle yüksek düzeyde gerçekleştiği,
3. Metnin işlenmesinden önce kelimelerin verilmesinin öğrencilerin anlama düzeylerini anlamlı derecede arttırdığı,
4. Öğrencilerin metni bireysel okumaları ile metnin işlendikten sonra bilinmeyen kelimelerin anlamlarının öğrenilmesiyle, anlama düzeyleri arasında anlamlı bir farka ulaşılmadığı,
5. Kelimeleri vermeden metnin işlenmesiyle, bireysel okuma sonucu ulaşılan anlama düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmadığı,
6. Öğrencilerin metni farklı şekilde işledikten sonra ulaştıkları anlama düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Yani metni işleme şekilleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bununla birlikte bilinmeyen kelimelerin metnin işlenmesinden önce verilmesinin diğer işleme şekillerine göre anlamayı arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Uzguç [2002], “İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının İncelenmesi” adlı araştırmasında ulaştığı sonuçlar şöyle özetlenebilir. Araştırmada özellikle coğrafya konuları ağırlıklı olarak ele alınmıştır.

1. 8 yıllık zorunlu eğitim sonrasında ilköğretim ikinci kademesinde okutulan Sosyal Bilgiler dersi müfredatlarının pek çok eksik barındırdığı ve kapsamının yetersiz olduğu,

2. Kitaplarda kullanılan haritaların çok hatalı verildiği,
3. Kitaplardaki fotoğraflarda özellikle 4. ve 5. sınıflarda çizgi film karakterlerinden konuya uygun olmayan, metine açıklama getirmeyen, niteliksiz fotoğrafların olduğu, diğer fotoğraf ve resimlerde ise renk ve baskının kalitesiz olduğu,
4. Kitapların kaynakçaları incelendiğinde sosyal bilgiler konuları ile ilgili yayınlanan ve önemli bilimsel eserler durumundaki kitapların yer almadığı,
5. Bazı konuların güncellikten uzak olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Akkuş [2002], “İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Derslerinde Osmanlı Kültür ve Uygarlığı Konusunun Öğretimi “ adlı araştırmasında, gerek ders kitaplarının hazırlanmasında ve gerekse sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Osmanlı Kültür ve Uygarlığı konusunun önemini öğrencilere kavratıp, öğretiminde bir takım eksikliklerin olduğu ortaya çıkmıştır.

Kitap boyutları, sayfa kenar boşlukları, metinlerin satır aralıklarının belirlenen ilke, ölçüt ve standartlara uymadığı, içeriğinin dönemin hâkim siyasi görüşleri ve konu alanı uzmanı bilim adamlarının gerçeğe bakış açılarından oluştuğu, ders kitaplarındaki şekil, grafik, resim v.b. öğelerde baskı kalitesinin yetersizliği ve kalitesiz malzeme kullanılmış olduğu, öğretmenlerin büyük kısmının Osmanlı Kültür ve Uygarlığını öğretirken klasik yöntemler kullandığı, ders kitapları dışına çıkmadıkları, yeterli araç-gereç, yöntem, teknik, strateji kullanmadıkları sonuçları ortaya çıkmıştır.

Ünal [2001], “Ders Kitabı Resimlerinin Analizi” adlı araştırmasında edebi Metinler 1, edebi Metinler 2, Edebiyat 1, kitapları incelenmiştir.

Araştırmalar sırasında ders kitaplarının resimlemelerinde kültürel niteliklerin neler olduğu veya ne gibi kültürel bağların aranılabileceği, bu bağların aranıp aranmayacağı konusunda yeterli araştırma yapılmadığı görülmüştür.

İlgili ders alanının uzmanları, eğitim planlamacıları, grafik tasarımcılar, öğretmenler, öğrenciler ve kitabı basacak olan matbaa ile ortak bir uygulama yapılarak müzakereler sonucunda kriterler ortaya konması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Öztürk [2001], “ilköğretim Ders Kitaplarının Sosyalleşme süreci açısından Değerlendirilmesi” adlı araştırmasında ders kitaplarındaki metinlerde kadınların cinsiyetinden beklenen rollerin devamı niteliğindeki işlerde çalışan veya çocukları ile ilgilenen anne, erkeklerin ise belli bir mesleği yerine getiren kişi rolünde gösterildiği, milli değerleri özenle öne çıkarılmasına rağmen demokratik değerlerin aynı düzeyde öne çıkarılmadığı, sonucuna varılmıştır.

Severge [1998], “Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik” başlıklı araştırmasında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Bu araştırma ilköğretimin ilk beş yılında okutulan Türkçe ders kitapları ile sınırlandırılmış olduğu,
2. Yetişkin kadın ve erkek figürler, resimlere ve metinlere ilişkin bütün kategorilerde, birbirinden tamamen farklılaşmış modeller sunarak, kalıp yargılara dayalı “kadınlık ve erkeklik” tanımları yansıtmakta olduğu,
3. Her iki cinsi de, toplumsal cinsiyete ilişkin kalıp yargılara uygun roller, mekânlar ve eylemler içinde sınırlayarak cinsiyetçi bakış açısını yeniden üretiliyor görünmekte olduğu,
4. Kitapların geniş çocuk kitlelerinin yaşam deneyimleri ve gerçekliklerini yansıtmadığı,
5. Arındırılmış, yalıtılmış ve gerçek dışı bir dünya çizilerek çocukların özelemlerinin ve ideallerinin çerçevesinin yetişkinler tarafından belirlenmekte olduğu gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Görüldüğü gibi ders kitapları daha çok yazı şekli, boyut, kitap tasarımı, sayfa boyutu, yazı stili gibi görsel ve metinsel tasarım, içerik özellikleri, toplumsal cinsiyet açısından incelenmiş olup, çocuğa uygun anlatım tekniklerine göre

hazırlanmış metin konusuna pek dikkat çekilmemiştir. Bu alanda eksik var, bu alandaki eksikliği doldurmak için bu tez yapılıyor.

II. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, veri toplama süresi ile toplanan verilerin değerlendirilmesinde kullanılan istatistiksel yöntemler açıklanmıştır.

2.1. Araştırmanın Türü

Araştırmanın iki alt problemi vardır. Birinci alt problemini yanıtlamak için ilgili ders kitapları içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir.

Araştırmanın ikinci alt problemi İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersi “Demokrasi Serüveni ” adlı 6. ünitesinin “Her Zaman Türk Kadınıyla Birlikteyiz” konusu çerçevesinde yanıtlanmıştır. Sınıf ortamında öğretmenin farklı anlatım tekniklerine göre hazırlanmış metinlerin öğrencilere dağıtması ve sonra test uygulaması yoluna gidilmiştir. Böylece hangi teknikle hazırlanan metinde öğrencilerin daha başarılı olduğunu, hangisinin öğrencilerin akademik başarılarını

etkileme ve öğrencilerde bilginin kalıcılığını sağlama bakımından daha etkili olduğunu saptamayı amaçlayan bu çalışmada deneysel yöntem kullanılmıştır.

Deneysel yöntemde araştırmacı, oluşturduğu ortamda ilgili olayı, değişkenleri ve etkenleri ayarlamak, değiştirmek ve ortamdan kaldırmak gibi yollarla istediği duruma getirir. Deneysel yöntemde araştırmacı, araştırmasına yol gösterecek bazı yeni durumların meydana gelmesine fırsat hazırlamakta ve bunların etkisini gözlemlemektedir. (Kaptan, 1998: 73)

Deneme modeli bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni etkilemesi, kontrollü koşullarda sistemli değişiklikler yapılması ve sonuçların izlenmesi ile olur. Kısaca bağımsız değişkendeki sistemli değişmelerin, bağımlı değişkeni nasıl etkilediği görülmeye çalışılır. (Karasar, 2000: 87)

Araştırma sırasında “Demokrasi Serüveni” ünitesinin “Her Zaman Türk Kadınıyla Birlikteyiz” konusu işlenmeden önce Anlatım Tekniklerine göre hazırlanmış metinler dağıtılıp daha sonra da metinlerle ilgili hazırlanan test soruları öğrencilere uygulanmıştır.

Tablo 1
Araştırmanın Modeli

GRUP	UYGULANACAK TEKNİK	UYGULAMA SONRASI
Akkent Grubu	Açıklama Tekniği	Test
Ortaköy Grubu	Betimleme Tekniği	Test
Hançalar Grubu	Öyküleme Tekniği	Test
Çal Cumhuriyet Grubu	Tartışma Tekniği	Test

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Denizli İli, Çal İlçesi 6. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise; Denizli İli, Çal İlçesindeki Akkent Cumhuriyet İlköğretim Okulu 6/A sınıfında okuyan, Ortaköy İlköğretim Okulu 6/A sınıfında okuyan, Hançalar Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu 6/A sınıfında okuyan, Çal Cumhuriyet İlköğretim Okulu 6/A sınıfında okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemi oluşturan okul, sınıf ve öğrenci sayısı tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2
Araştırmanın Örneklemi

GRUP	OKUL	SINIF	ÖĞRENCİ SAYISI
1. Grup	Akkent Cumhuriyet İ.Ö.O	6/A	30
2. Grup	Ortaköy İ.Ö.O	6/A	30
3. Grup	Hançalar Mehmet Akif İ.Ö.O	6/A	30
4. Grup	Çal Cumhuriyet İ.Ö.O	6/A	30

2.3. Verilerin Toplanması

Soruların hazırlanmasında uzman görüşüne başvurulmuş ve uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra uygulama testi hazırlanmıştır. Bazı sorular düzeltilerek anket formuna son şekli verilmiştir.

Araştırmanın 2. alt problemini test edebilmek için 12 sorudan oluşan çoktan seçmeli ve kısa cevaplı sorular ile bir başarı testi hazırlanmıştır. Kısa cevaplı soruların cevaplarının bir kısmı öğrencinin yorumuna, bir kısmı da öğrencinin bilgisine bağlıdır. Çoktan seçmeli testlerde yer alan her soru için dört seçenek verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerden kendilerine en doğru gelen seçeneği işaretlemeleri istenmiştir.

Veri toplama aracının içerik geçerliliği veri toplama aracında bulunan maddelerin ölçme amacına uygun olup olmadığı ölçülmek istenen alanı temsil edip etmediği ile ilgili uzman görüşüne göre saptanmıştır.

Bu araştırmada, veri toplama aracının güvenilirliğini tespit etmek için SPSS Programı kullanılarak Sorular içerisindeki son dört test sorusunun Alpha Güvenilirlik katsayısı 0.768 olarak hesaplanmıştır.

2.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ.

İlköğretim okullarına verilen 120 öğrenciye yönelik veri toplama aracının tamamı geri alınmıştır. Veri toplama araçları incelenerek tamamı kabul edilebilir nitelikte bulunmuştur. Elde edilen veriler analiz edilip yorumlanmıştır.

Veri toplama aracının uygulanması ve test analizi aşamasında farklı tekniklerle hazırlanan metinler öğrencilere dağıtıldıktan sonra bu metinleri dikkatle okumaları istendi. Daha sonra bu metinlerle ilgili öğrencilere uygulama testi dağıtıldı. Daha sonra öğrencilerin bu metinlerle ilgili görüşleri alındı.

III. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLARI

BİRİNCİ ALT PROBLEM: YENİ SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDA YAZARLARIN KULLANDIĞI ANLATIM TEKNİKLERİ NELERDİR?

Çalışmanın bu aşamasında Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının onayladığı beş ders kitabı incelenmiştir. İncelenilen bu beş kitap şunlardır;

1. KARAGÖZ ve diğerleri. (2005). **İlköğretim Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Ders Kitabı**. Ankara: İmaj Yayınevi.
2. ÖZTÜRK ve diğerleri. (2005). **İlköğretim Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Ders Kitabı**. İstanbul: Uygun Matbaacılık.
3. KOLUKISA ve diğerleri. (2005). **İlköğretim Sosyal Bilgiler 4. Sınıf Ders Kitabı**. Ankara: A Yayınları.
4. GENÇ ve diğerleri. (2006). **İlköğretim Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Ders Kitabı**. Ankara: Milsan Basın San A.Ş.
5. UZUN ve diğerleri. (2006). **İlköğretim Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Ders Kitabı**. Ankara: Altın Kitaplar.

Ders kitabında yazarların kullandığı anlatım teknikleri tablolarda gösterildiği gibidir.

Tablo 3
KARAGÖZ ve diğerleri'nin 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullandığı
Anlatım Teknikleri (MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü'nün Yazdırdığı Ders
Kitabı)

MEB 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABI			
1. Ünite: HAKLARIMI ÖĞRENİYORUM			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Bir Günüm	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Okuyucuya soru, Betimleme, Öyküleme	Okuyucuya soru
Yaşamın İçinden	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme Betimleme Okuyucuya soru	xxx
Kamptaki Yaşam	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme, Diyalog Betimleme	xxx
Haklarım ve Sorumluluklarım	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama,	xxx
Çocuğum, Haklarım Var.	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama,	xxx
2. Ünite: ADIM ADIM TÜRKİYE			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Ah Güzel İstanbul	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Betimleme Okuyucuya soru	xxx
Gölge Oyunu	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama,	Okuyucuya soru
Türkülerimiz	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Şehirlerin Hatırlattıkları	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama,	xxx
Hünerli Eller	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Okuyucuya soru	xxx
Kültürel Zenginliğimiz	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama	Okuyucuya soru
Türk İnkılâbı ve Atatürk	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme Okuyucuya soru	xxx
3. Ünite: BÖLGEMİZİ TANIYALIM			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Bölgemizin Coğrafi Özellikleri	Oryantasyon	Açıklama, Okuyucuya soru	xxx
Merve Nerede Yaşıyor?	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Haritalar Konuşur Mu?	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, diyalog	Okuyucuya soru

Bölgemizin İklimi	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Diyalog, Okuyucuya soru	xxx
Çevremizde Yerleşme	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Diyalog, Okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Doğal Çevre İle Elele	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Diyalog, Okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Doğal Afetlerle Birlikte Yaşamaya Hazır mısınız?	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Diyalog, Okuyucuya soru	Okuyucuya soru
4. Ünite: ÜRETTİKLERİMİZ			
Konu	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Verimli Topraklar	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Okuyucuya soru	xxx
Bir Ekonomik Faaliyet	Oryantasyon Okuyucuya soru	Betimleme Okuyucuya soru Açıklama Öyküleme	Okuyucuya soru
Bereketli Memleketim	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Betimleme	xxx
Otomobil Fabrikasındayız	Oryantasyon Okuyucuya soru	Okuyucuya soru açıklama Öyküleme	Okuyucuya soru
Her İş Emek İster	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama,	xxx
Ben Şiir Dokuyorum	Oryantasyon Okuyucuya soru	Öyküleme, Okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Halkın İlk Öğretmeni	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme Okuyucuya soru	xxx
Biz de Üreticiyiz	Oryantasyon Okuyucuya soru	Betimleme Okuyucuya soru Açıklama Öyküleme	Okuyucuya soru
5. Ünite: GERÇEKLEŞEN DÜŞLER			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Teknolojinin Serüveni	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Tartışma	Okuyucuya soru
Bilim Adamlarını Araştırıyoruz	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme, Betimleme	xxx
Atatürk, Bilim ve Teknoloji	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Okuyucuya soru	xxx
Bilimle Elele	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme, Okuyucuya soru	xxx
6. Ünite: TOPLUM İÇİN ÇALIŞANLAR			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Her İşin Başı Sağlık	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Tartışma	xxx
Sivil Toplum	Oryantasyon	Açıklama, Tartışma,	Okuyucuya soru

Kuruluşları	Okuyucuya soru	Diyalog	
Çevre İle İlgili Çalışan Sivil Toplum Örgütleri	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Tartışma, Diyalog Okuyucuya soru	xxx
Kültür Varlıklarını Koruma	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Diyalog Okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Onlar Birer Hayırsever	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama,	xxx
Türk Silahlı Kuvvetleri	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama	xxx
7. Ünite: BİR ÜLKE BİR BAYRAK			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Yasalar Bizim İçin Var	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Tartışma, Diyalog ,Okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Bizim İçin Cumhuriyet Demokrasi	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme Okuyucuya soru	xxx
Ulusal Egemenlik ve Bağımsızlık Sembollerimiz	Okuyucuya soru Oryantasyon	Açıklama, Öyküleme Okuyucuya soru	xxx
8. Ünite: HEPİMİZİN DÜNYASI			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Almanya’dayız	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Nil’in Ülkesi	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Okuyucuya soru	xxx
Japonya’da Bir Gemi	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Okuyucuya soru	xxx
Bir Kahve Arası	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Okuyucuya soru	xxx
Beyaz Altın Ülkesi	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Okuyucuya soru	xxx

Not: xxx işareti, bulunduğu kısımda hiçbir tekniğin kullanılmadığını ifade eder.

Tablo 3 de görüldüğü gibi konuların başında daha çok oryantasyona yer veriliyor. Bunun nedeni konuyla ilk defa karşılaşan öğrencilere, konunun başında içerikte anlatılacak olanları tanıtmak ve bu konudan nasıl yararlanacakları, neler öğrenecekleri hakkında bilgi vermektir.

Okuyucuya soru sorma, konunun geneline dağıtılmıştır. Konunun başında öğrenciyi derse hazırlamak, konunun ortasında ve sonunda da öğrenilenleri tekrar ve pekiştirme yapmak, günlük yaşamla ilişkilendirmek için kullanılmaktadır.

Açıklama, bir konu hakkında kişinin karşısındaki kişiye bilgi vermesidir. Bu nedenle daha çok, konunun ayrıntıları ile anlatılmaya başlandığı orta kısımlarda yer almaktadır.

Diyalog, karşılıklı konuşma anlamına gelmektedir. Geçmişten beri karmaşık konuların anlatılmasında başvurulmuştur. Bu nedenle kitap içerisindeki bütün konularda değil bazı anlaşılması güç konuların anlatımında konuya canlılık vermek için kullanılmıştır.

Bazı konuların orta kısımlarında öğrenciyi belli bir olay içinde yaşatmak ona bir duyguyu, düşünceyi, görüşü ya da gerçeği anlatmak amaçlandığında öykülemeye başvurulmuştur.

Öğrencinin sanki olayın içinde olduğunu hissetmesi ve konuda geçen olayı gözünde canlandırarak daha iyi anlayabileceği düşüncesi ile bazı konuların orta kısımlarında betimlemeye yer verilmiştir. Bazı konuların orta kısımlarında da yazar kendi düşüncelerinin doğruluğunu kanıtlar göstererek öğrencilere kanıtlamaya çalışarak tartışma ortamı yaratmaya çalışıyor.

Tablo 4
M.E.B. 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yazarların Kullandığı Anlatım Tekniklerinin Konuların İçerisinde Kullanılış Oranı ve Yüzdeleri

Kitapta Kullanılan Teknikler	Kullanılış Miktarı	Yüzde Oranı
Okuyucuya Soru	92	42.59
Oryantasyon	45	20.83
Açıklama	44	20.38
Betimleme	8	3.71
Öyküleme	13	6.02
Tartışma	4	1.85
Diyalog	10	4.62

TOPLAM	216	100
---------------	------------	------------

Tablo 4 de görüldüğü gibi, MEB sosyal bilgiler ders kitabının %42.59'unu okuyucuya soruları, %20.83'ünü oryantasyon, %20.38'ini açıklama, % 3.71'ini betimleme, % 6.02'sini öyküleme, % 1.85'ini tartışma, % 4.62'sini diyalog oluşturmaktadır.

Tablo 5
ÖZTÜRK ve diğerleri'nin 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullandığı
Anlatım Teknikleri (Sürat Yayınlarının Yazdırdığı Ders Kitabı)

SÜRAT YAYINLARI			
1. Ünite: HAKLARIMI ÖĞRENİYORUM			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Gruplar ve Ben	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Betimleme Okuyucuya soru	Açıklama, Betimleme, Öyküleme
Haklarım ve Sorumluluklarım	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Betimleme Okuyucuya soru	Açıklama, Betimleme
2. Ünite: ADIM ADIM TÜRKİYE			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Kültürel Varlıklarımız	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Betimleme Öyküleme Tartışma Okuyucuya soru	Açıklama
Endazeden Metreye	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme Okuyucuya soru	Açıklama
3. Ünite: BÖLGEMİZİ TANIYALIM			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Yeryüzü Şekilleri ve İklim	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Betimleme Öyküleme Diyalog Okuyucuya soru	Açıklama
Doğa ve İnsan	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Betimleme Okuyucuya soru	Açıklama
Doğal Afetler	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Okuyucuya soru	Açıklama
4. Ünite: ÜRETTİKLERİMİZ			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Ekonomik Faaliyetler	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Betimleme Okuyucuya soru Diyalog	Açıklama
Ekonomi ve İnsan	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Okuyucuya soru Öyküleme Betimleme	Açıklama
5. Ünite: GERÇEKLEŞEN DÜŞLER			

KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Bilim ve Hayat	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Okuyucuya soru	Açıklama
Bilgi Kaynaklarını ve Emeğe Saygı	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Tartışma Okuyucuya soru	Açıklama
6. Ünite: TOPLUM İÇİN ÇALIŞANLAR			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Toplum ve Kurumlar	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme Okuyucuya soru	Açıklama
Sivil Toplum Kuruluşları	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme	Açıklama Tartışma
7. Ünite: BİR ÜLKE, BİR BAYRAK			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Yasalar	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Tartışma Okuyucuya soru	Açıklama
Merkezi Yönetim	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Betimleme Okuyucuya soru Diyalog	Açıklama
Demokrasi ve Egemenlik Sembolleri	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama	Açıklama
8. Ünite: HEPİMİZİN DÜNYASI			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Uluslar Arası Ticaret	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Okuyucuya soru	Açıklama
İnsanlığın Ortak Mirası	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama	Açıklama

Not: xxx işareti, bulunduğu kısımda hiçbir tekniğin kullanılmadığını ifade eder.

Tablo 5 de görüldüğü gibi konuların başında daha çok oryantasyona yer veriliyor. Bunun nedeni konuyla ilk defa karşılaşan öğrencilere, konunun başında içerikte anlatılacak olanları tanıtmak ve bu konudan nasıl yararlanacakları, neler öğrenecekleri hakkında bilgi vermektir.

Okuyucuya soru sorma, konunun geneline dağıtılmıştır. Konunun başında öğrenciyi derse hazırlamak, konunun ortasında ve sonunda da öğrenilenleri tekrar ve pekiştirme yapmak, günlük yaşamla ilişkilendirmek için kullanılmaktadır.

Açıklama, bir konu hakkında kişinin karşısındaki kişiye bilgi vermesidir. Bu nedenle daha çok, konunun ayrıntıları ile anlatılmaya başlandığı orta kısımlarda yer almaktadır.

Diyalog, karşılıklı konuşma anlamına gelmektedir. Geçmişten beri karmaşık konuların anlatılmasında başvurulmuştur. Bu nedenle kitap içerisindeki bütün konularda değil bazı anlaşılması güç konuların anlatımında konuya canlılık vermek için kullanılmıştır.

Bazı konuların orta kısımlarında öğrenciyi belli bir olay içinde yaşatmak ona bir duyguyu, düşünceyi, görüşü ya da gerçeği anlatmak amaçlandığında öykülemeye başvurulmuştur.

Öğrencinin sanki olayın içinde olduğunu hissetmesi ve konuda geçen olayı gözünde canlandırarak daha iyi anlayabileceği düşüncesi ile bazı konuların orta kısımlarında betimlemeye yer verilmiştir.

Bazı konuların orta kısımlarında da yazar kendi düşüncelerinin doğruluğunu kanıtlar göstererek öğrencilere kanıtlamaya çalışarak tartışma ortamı yaratmaya çalışıyor.

Tablo 6
Sürat Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yazarların Kullandığı
Anlatım Tekniklerinin Konuların İçerisinde Kullanış Oranı ve Yüzdeleri.

Kitapta Kullanılan Teknikler	Kullanış Miktarı	Yüzde Oranı
Okuyucuya Soru	33	29.72
Oryantasyon	18	16.21
Açıklama	36	32.43
Betimleme	10	9.00
Öyküleme	7	6.30
Tartışma	4	3.62
Diyalog	3	2.72
TOPLAM	111	100

Tablo 6 görüldüğü gibi Sürat yayınları sosyal bilgiler ders kitabının %29.72'sini okuyucuya sorular, %16.21'ini oryantasyon, %32.43'ünü açıklama, % 9.00'ünü betimleme, % 6.30'unu öyküleme, %3.62'sini tartışma, % 2.72'sini diyalog oluşturmaktadır.

Tablo 7
KOLUKISA, E. A. ve diğerlerinin 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında
Kullandığı Anlatım Teknikleri (A Yayınlarının Yazdırdığı Ders Kitabı)

A YAYINLARI			
1. Ünite: KENDİMİ TANIYORUM			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Tanışabilir Miyiz?	Açıklama Oryantasyon	Açıklama, Betimleme Okuyucuya soru	Okuyucuya soru, Tartışma
Benim Hayatım	xxx	Açıklama, Öyküleme	xxx
Ailem	xxx	Açıklama, Betimleme	xxx
Aile Soy Ağacım	xxx	Açıklama	xxx
Öğretmenim	xxx	Açıklama, Betimleme Öyküleme	Okuyucuya soru
Arkadaşlarımız	xxx	Açıklama, Öyküleme Tartışma	Okuyucuya soru
2. Ünite: GEÇMİŞİMİ ÖĞRENİYORUM			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Tarih Yazıyorum	Açıklama Oryantasyon	Açıklama, Öyküleme Diyalog	Okuyucuya soru
Çıktık Açık Alınla	Açıklama Oryantasyon	Açıklama, Okuyucuya soru Diyalog, Öyküleme	Okuyucuya soru, Açıklama
Çok Zenginiz	xxx	Açıklama Okuyucuya soru	xxx
Orada Bir Köy Var Uzakta	Açıklama Oryantasyon	Açıklama, Öyküleme Okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Gölgede Kalmayalım	Oryantasyon Okuyucuya soru	Diyalog	xxx
Çanakkale'den Milli Mücadeleye	Okuyucuya soru	Açıklama Okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Anıtı Diken Adam	xxx	Açıklama, Öyküleme Okuyucuya soru	xxx
Hayalden Gerçeğe	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme Okuyucuya soru Diyalog	Okuyucuya soru
Mustafa Kemal'in Kağnısı	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama Okuyucuya soru Tartışma	Okuyucuya soru
Rakamlar Konuşuyor	Oryantasyon Okuyucuya soru	Okuyucuya soru	xxx
Bir Lider İki	xxx	Açıklama, Öyküleme	xxx

Mektup			
3. Ünite: YAŞADIĞIMIZ YER			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Yönlerini Bildiler Yollarını Buldular	Oryantasyon Okuyucuya soru Açıklama	Açıklama, Okuyucuya soru, Öyküleme	Okuyucuya soru
Nerede Yaşıyorum? Nasıl Tarif Etmeli?	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Okuyucuya soru Diyalog	Okuyucuya soru
Tolda Hava Durumu	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Betimleme Öyküleme	Okuyucuya soru
Doğanın Eseri Mi? İnsanların Eseri Mi?	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Betimleme Okuyucuya soru Öyküleme	Okuyucuya soru
Peri Bacaları	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme	Okuyucuya soru
Depremle Birlikte Yaşamak	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Okuyucuya soru Diyalog	Okuyucuya soru
Söğütözünde Bir Kulübe	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Betimleme Okuyucuya soru Öyküleme	Okuyucuya soru
4. Ünite: ÜRETİMDEN TÜKETİME			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
İstediklerimiz Mi İhtiyaçlarımız Mı?	xxx	Açıklama, Okuyucuya soru Diyalog	Okuyucuya soru
Alışveriş Listesi	Oryantasyon Açıklama	Açıklama, Öyküleme Okuyucuya soru Tartışma	Okuyucuya soru
Tüketici Haklarımız	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme Okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Üretimden Tüketime Yolculuk	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme Okuyucuya soru Tartışma	Okuyucuya soru
Meslekler Rehberi	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme Okuyucuya soru	Okuyucuya soru
5. Ünite: İYİ Kİ VAR			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Yaşamımızdaki Teknolojik Ürünler	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme Okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Yeni Bir Yıl	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme Okuyucuya soru Diyalog	Okuyucuya soru
Dünden Bugüne Teknoloji	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme Okuyucuya soru	xxx
Küçük Mucitler	Oryantasyon Okuyucuya soru	Öyküleme Okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Önce Bilmek	Oryantasyon	Açıklama, Okuyucuya soru	xxx

Gerek	Okuyucuya soru	Tartışma	
-------	----------------	----------	--

6. Ünite: HEP BİRLİKTE

KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Ailemde Dayanışma ve İş Bölümü	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Diyalog Tartışma	Okuyucuya soru
Bizim İçin Çalışan Kızılay	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme Okuyucuya soru Tartışma	Okuyucuya soru
Mahallenin Yardım Günleri	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Diyalog	Okuyucuya soru
Tükoder'e Mektup	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Betimleme Öyküleme	Okuyucuya soru
Ptt Müdürü İle Görüşme	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama Diyalog Tartışma	Okuyucuya soru
Badminton Kulübümüz	xxx	Açıklama, Öyküleme Okuyucuya soru Diyalog	Okuyucuya soru

7. Ünite: İNSANLAR VE YÖNETİM

KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Belediye Başkanı	xxx	Açıklama, Diyalog	Okuyucuya soru
Belediyemizi Tanıyalım	Oryantasyon Açıklama	Açıklama, Okuyucuya soru	xxx
Muhtarımız	xxx	Açıklama, Okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Denizyıldızları Geliyor Kirlletmeyin!	xxx	Açıklama, Betimleme Okuyucuya soru Tartışma	Okuyucuya soru
Minik Eller Sandığı	Oryantasyon Açıklama	Açıklama, Okuyucuya soru	Okuyucuya soru
İlk Meclisi Gezmeye Ne Dersiniz?	Oryantasyon Açıklama	Açıklama, Betimleme Okuyucuya soru Öyküleme	Okuyucuya soru
Haydi, Sandık Başına	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama	Okuyucuya soru Öyküleme

8. Ünite: UZAKTAKİ ARKADAŞLARIM

KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Dünyadaki Ülkeler	Oryantasyon Okuyucuya soru	Açıklama, Betimleme Okuyucuya soru Diyalog	xxx
Farklı Yerler Farklı Yaşamlar	xxx	Açıklama, Betimleme Öyküleme Okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Özel Günler	Oryantasyon Açıklama	Açıklama, Betimleme Öyküleme	Okuyucuya soru
Çocukların Dünyası	Oryantasyon Açıklama	Açıklama, Betimleme Öyküleme Diyalog	Okuyucuya soru
Ye Kürküm Ye!..	xxx	Açıklama, Öyküleme Tartışma	Okuyucuya soru

Not: xxx işareti, bulunduğu kısımda hiçbir tekniğin kullanılmadığını ifade eder.

Tablo 7 de görüldüğü gibi konuların başında daha çok oryantasyona yer veriliyor. Bunun nedeni konuyla ilk defa karşılaşan öğrencilere, konunun başında içerikte anlatılacak olanları tanıtmak ve bu konudan nasıl yararlanacakları, neler öğrenecekleri hakkında bilgi vermektir.

Okuyucuya soru sorma, konunun geneline dağıtılmıştır. Konunun başında öğrenciyi derse hazırlamak, konunun ortasında ve sonunda da öğrenilenleri tekrar ve pekiştirme yapmak, günlük yaşamla ilişkilendirmek için kullanılmaktadır.

Açıklama, bir konu hakkında kişinin karşısındaki kişiye bilgi vermesidir. Bu nedenle daha çok, konunun ayrıntıları ile anlatılmaya başlandığı orta kısımlarda yer almaktadır.

Diyalog, karşılıklı konuşma anlamına gelmektedir. Geçmişten beri karmaşık konuların anlatılmasında başvurulmuştur. Bu nedenle kitap içerisindeki bütün konularda değil bazı anlaşılması güç konuların anlatımında konuya canlılık vermek için kullanılmıştır.

Bazı konuların orta kısımlarında öğrenciyi belli bir olay içinde yaşatmak ona bir duyguyu, düşünceyi, görüşü ya da gerçeği anlatmak amaçlandığında öykülemeye başvurulmuştur.

Öğrencinin sanki olayın içinde olduğunu hissetmesi ve konuda geçen olayı gözünde canlandırarak daha iyi anlayabileceği düşüncesi ile bazı konuların orta kısımlarında betimlemeye yer verilmiştir.

Bazı konuların orta kısımlarında da yazar kendi düşüncelerinin doğruluğunu kanıtlar göstererek öğrencilere kanıtlamaya çalışarak tartışma ortamı yaratmaya çalışıyor.

Tablo 8
A Yayınları 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yazarların Kullandığı
Anlatım Tekniklerinin Konuların İçerisinde kullanılış Oranı ve Yüzdeleri

Kitapta Kullanılan Teknikler	Kullanılış Miktarı	Yüzde Oranı
Okuyucuya Soru	99	37.36
Oryantasyon	36	13.58
Açıklama	61	23.02
Betimleme	13	4.90
Öyküleme	30	11.33
Tartışma	11	4.15
Diyalog	15	5.66
TOPLAM	265	100

Tablo 8 de görüldüğü gibi A yayınları sosyal bilgiler ders kitabının %37.36'sını okuyucuya sorular, %13.58'ini oryantasyon, %23.02'sini açıklama, % 4.90'ını betimleme, % 11.33'ünü öyküleme, % 4.15'ini tartışma, %5.66'sını diyalog oluşturmaktadır.

Tablo 9
GENÇ ve diğerlerinin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullandığı
Anlatım Teknikleri (MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü'nün Yazdırdığı Ders Kitabı)

MEB 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABI			
1. Ünite: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENİYORUM			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Yeni Okul ve Yeni Fırsatlar	Okuyucuya soru, oryantasyon	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Kâğıttan Fidana	Okuyucuya soru	Açıklama, öyküleme	Okuyucuya soru
Bilimsel Araştırma Yapıyorum	Okuyucuya soru, oryantasyon	Açıklama, diyalog, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Haklarımız	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru

Sorunlarımızın Çözümünde Anahtardır			
Türkiye Cumhuriyetinin Etkin ve Sosyal Vatandaşılım	Okuyucuya soru, oryantasyon	Açıklama, diyalog, tartışma	Okuyucuya soru
Atatürk ve Sosyal Bilimler	Okuyucuya soru	Açıklama	Okuyucuya soru
2. Ünite: YERYÜZÜNDE YAŞAM			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Dünyayı Keşfediyoruz	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	xxx
Dünya Kâğıt Üzerinde	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Dört Mevsim	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	xxx
Değişik Yerler, Farklı Yaşamlar	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Geçmişten Günümüze Yerleşme	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Kimler Geldi Kimler Geçti	Okuyucuya soru	Açıklama, öyküleme, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
3. Ünite: ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Nereden Nereye Kaynaklarımız Kazanca Dönüşüyor	Okuyucuya soru Okuyucuya soru, oryantasyon	Açıklama, okuyucuya soru Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru xxx
Yer Altından Yeryüzü Zenginliğine	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	xxx
Enerji Kaynakları Bize Emanet	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Ayran İçelim	Okuyucuya soru	Açıklama, tartışma, okuyucuya soru	xxx
Hayat Veren Proje	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	xxx
Vergim Bana Dönüyor	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	xxx
Ormandaki Varlık	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Çayın Hikâyesi	Okuyucuya soru	Açıklama, öyküleme	xxx
İz Bırakanlar	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Mesleğimizi	Okuyucuya soru	Açıklama, öyküleme,	Okuyucuya soru

Seçerken		okuyucuya soru	
4. Ünite: ÜLKEMİZ VE DÜNYA			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Dünyanın Neresindeyiz?	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Kim, Nerede Çalışıyor?	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Aldıklarımız, Sattıklarımız	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Kültürler Arası Köprü	Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Türk Dünyası	Okuyucuya soru, oryantasyon	Açıklama	Okuyucuya soru
Birlikteyiz	Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Birbirimizi Tanıyoruz	Oryantasyon	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
5. Ünite: İPEK YOLUNDA TÜRKLER			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Doğu İle Batı Arasındaki Köprü	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	xxx
İlk Türk Devleti	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	xxx
Yazıtlardaki Uygarlık	Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Uygarlığa Adını Verenler	Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme okuyucuya soru	xxx
Yeni Bir Din	Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Cebelitarık'ın İki Yakası	Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Türklerin Yeni Yaşamı	Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Orta Asya'dan Anadolu'ya	Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Geleneklerimiz Göreneklerimiz	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
6. Ünite: DEMOKRASİNİN SERÜVENİ			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Demokrasi İle	Okuyucuya soru, oryantasyon	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Yaşayan Demokrasi	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	xxx
Belgelerin Dili	Okuyucuya soru,	Açıklama, okuyucuya soru	xxx

	oryantasyon		
Temel Haklarımız	Okuyucuya soru, oryantasyon	Açıklama, Öyküleme okuyucuya soru	Açıklama
Eşitliğe Doğru	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	xxx
7. Ünite: ELEKTRONİK YÜZYIL			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Yaşamın İçinde Sosyal Bilimler	Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme okuyucuya soru	Okuyucuya soru
İlerlemenin Sınırı Yoktur	Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Tıp ve Yardımlaşma	Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme okuyucuya soru	xxx
Korsana Hayır	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Hayatta En Hakiki Mürşit İlimdir	Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme okuyucuya soru	Okuyucuya soru

Not: xxx işareti, bulunduğu kısımda hiçbir tekniğin kullanılmadığını ifade eder.

Tablo 9 da görüldüğü gibi konuların başında daha çok oryantasyona yer veriliyor. Bunun nedeni konuyla ilk defa karşılaşan öğrencilere, konunun başında içerikte anlatılacak olanları tanıtmak ve bu konudan nasıl yararlanacakları, neler öğrenecekleri hakkında bilgi vermektir.

Okuyucuya soru sorma, konunun geneline dağıtılmıştır. Konunun başında öğrenciyi derse hazırlamak, konunun ortasında ve sonunda da öğrenilenleri tekrar ve pekiştirme yapmak, günlük yaşamla ilişkilendirmek için kullanılmaktadır.

Açıklama, bir konu hakkında kişinin karşısındaki kişiye bilgi vermesidir. Bu nedenle daha çok, konunun ayrıntıları ile anlatılmaya başlandığı orta kısımlarda yer almaktadır.

Diyalog, karşılıklı konuşma anlamına gelmektedir. Geçmişten beri karmaşık konuların anlatılmasında başvurulmuştur. Bu nedenle kitap içerisindeki bütün konularda değil bazı anlaşılması güç konuların anlatımında konuya canlılık vermek için kullanılmıştır.

Bazı konuların orta kısımlarında öğrenciyi belli bir olay içinde yaşatmak ona bir duyguyu, düşünceyi, görüşü ya da gerçeği anlatmak amaçlandığında öykülemeye başvurulmuştur.

Bazı konuların orta kısımlarında da yazar kendi düşüncelerinin doğruluğunu kanıtlar göstererek öğrencilere kanıtlamaya çalışarak tartışma ortamı yaratmaya çalışıyor.

Tablo 10
MEB 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yazarların Kullandığı Anlatım Tekniklerinin Konuların İçerisinde kullanılış Oranı ve Yüzdeleri

Kitapta Kullanılan Teknikler	Kullanılış Miktarı	Yüzde Oranı
Okuyucuya Soru	125	61.27
Oryantasyon	8	3.93
Açıklama	50	24.51
Betimleme	0	0
Öyküleme	17	8.33
Tartışma	2	0.98
Diyalog	2	0.98
TOPLAM	204	100

Tablo10 da görüldüğü gibi MEB yayınları sosyal bilgiler ders kitabının %61.27'sini okuyucuya sorular, %3.93'ünü oryantasyon, %24.51'ini açıklama, %0'ını betimleme, %8.33'ünü öyküleme, % 0.98'ini tartışma, % 0.98'ini diyalog oluşturmaktadır.

Tablo 11
Uzun, E. ve Diğerleri, 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullandığı Anlatım Teknikleri (Altın Yayınlarının Yazdırdığı Ders Kitabı)

ALTIN YAYINLARI 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABI			
1. Ünite: SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENİYORUM			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Yeni Okulum	Okuyucuya soru, oryantasyon	Açıklama	Okuyucuya soru

Tartışma Var!	Okuyucuya soru	Açıklama, Tartışma	Okuyucuya soru
Çevre Kirliliği Salgın Hastalıklara Neden Olur	Okuyucuya soru	Açıklama	Okuyucuya soru
Şehrimizle İlgili Olayları Araştırıyoruz	Okuyucuya soru, oryantasyon	Açıklama, Öyküleme	Okuyucuya soru
Afacan Hasan	Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme Diyalog	Okuyucuya soru
Sosyal Bilgiler Sayesinde	Okuyucuya soru, oryantasyon	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Atatürk'ün Eserleri:TDK, TTK	Okuyucuya soru	Açıklama	Okuyucuya soru

2. Ünite: YERYÜZÜNDE YAŞAM

KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Haritaları Anlamak	Okuyucuya soru	Açıklama, Diyalog okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Kutuplardan Çöllere Değişen İklim	Okuyucuya soru, oryantasyon	Açıklama, Öyküleme okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Türkiye'de İklim Bölgeleri	Okuyucuya soru	Açıklama, Diyalog okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Tarihte Yolculuk	Okuyucuya soru, oryantasyon	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Uygarıklar Beşiği Anadolu	Okuyucuya soru, oryantasyon	Açıklama,	Okuyucuya soru
Ormanlarımız Değil Geleceğimiz Yok Oluyor.	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru

3. Ünite: ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI

KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Ülkemizde Ekonomik Faaliyetler	Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme	Okuyucuya soru
Yatırım ve Pazarlama	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Vergi Vererek Kazanıyoruz	Okuyucuya soru, oryantasyon	Açıklama, Diyalog	Okuyucuya soru
Ekonominin	Okuyucuya	Açıklama	Okuyucuya soru

Devleri	soru, oryantasyon		
Doğal Kaynaklarımız Tükenmesin	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Hangi Meslek?	Okuyucuya soru, oryantasyon	Açıklama	Okuyucuya soru
Nitelikli İnsan Gücü ve Girişimcilik	Oryantasyon	Açıklama	Okuyucuya soru
4. Ünite: ÜLKEMİZ VE DÜNYA			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Dünyada Nüfus Dağılışı ve Ekonomik Faaliyetler	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
İhracattan İthalata Ekonomi	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Milli Dış Politikamız ve Uluslararası İlişkilerimiz	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	Açıklama
Zorluklar Birlikte Aşılır!	Açıklama	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Üniversiad 2005	Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme okuyucuya soru	Okuyucuya soru
5. Ünite: İPEK YOLUNDA TÜRKLER			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Destan Yazarlar	Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme, Betimleme okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Asker Millet	Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme okuyucuya soru	Açıklama
İpek Yolu	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Çöle İnen Nur	Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Türk Büyükleri Kendilerini Anlatıyor	Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Yıllardır Süren Tatlı Gelenek	Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme	Okuyucuya soru
Çizgilerin Dili	Okuyucuya soru oryantasyon	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Moğolistan'daki Türk Anıtları Projesi	xxx	Açıklama, Öyküleme	Okuyucuya soru

6. Ünite: DEMOKRASİNİN SERÜVENİ			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Demokrasi Yolunda Az Gittik Uz Gittik	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	xxx
Demokratik Toplum Oluşuyor	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Başlangıcından Günümüze Demokrasi Yolculuğumuz	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	xxx
Mumu Söndür Kitabı Aç; Çünkü Kitap Altına Da Işık Verir	xxx	Açıklama, Öyküleme	Okuyucuya soru
Temel İnsan Haklarımızı Tanıyalım	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Geçmişten Bugüne Belgelerle İnsan Hakları	Oryantasyon	Öyküleme, okuyucuya soru	xxx
Her Zaman Türk Kadınıyla Birlikteyiz	Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme, Diyalog	xxx
Değerlerimize Sahip Çıkıyoruz	xxx	Öyküleme, Diyalog	Okuyucuya soru
7. Ünite: ELEKTRONİK YÜZYIL			
KONU	BAŞTA	ORTADA	SONDA
Hasankeyf	Okuyucuya soru	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Hayatımızda Neler Değişecek?	Okuyucuya soru oryantasyon	Açıklama, okuyucuya soru	Okuyucuya soru
Doktorumuzu Dinleyelim	Okuyucuya soru, oryantasyon	Açıklama, diyalog	Okuyucuya soru
Korsanla Mücadele	Okuyucuya soru	Açıklama	xxx
Atatürk ve Bilim	Okuyucuya soru	Açıklama, Öyküleme	Okuyucuya soru

Not: xxx işareti, bulunduğu kısımda hiçbir tekniğin kullanılmadığını ifade eder.

Tablo 11 de görüldüğü gibi konuların başında daha çok oryantasyona yer veriliyor. Bunun nedeni konuyla ilk defa karşılaşan öğrencilere, konunun başında içerikte anlatılacak olanları tanıtmak ve bu konudan nasıl yararlanacakları, neler öğrenecekleri hakkında bilgi vermektir.

Okuyucuya soru sorma, konunun geneline dağıtılmıştır. Konunun başında öğrenciyi derse hazırlamak, konunun ortasında ve sonunda da öğrenilenleri tekrar ve pekiştirme yapmak, günlük yaşamla ilişkilendirmek için kullanılmaktadır.

Açıklama, bir konu hakkında kişinin karşısındaki kişiye bilgi vermesidir. Bu nedenle daha çok, konunun ayrıntıları ile anlatılmaya başlandığı orta kısımlarda yer almaktadır.

Diyalog, karşılıklı konuşma anlamına gelmektedir. Geçmişten beri karmaşık konuların anlatılmasında başvurulmuştur. Bu nedenle kitap içerisindeki bütün konularda değil bazı anlaşılması güç konuların anlatımında konuya canlılık vermek için kullanılmıştır.

Bazı konuların orta kısımlarında öğrenciyi belli bir olay içinde yaşatmak ona bir duyguyu, düşüncüyü, görüşü ya da gerçeği anlatmak amaçlandığında öykülemeye başvurulmuştur.

Öğrencinin sanki olayın içinde olduğunu hissetmesi ve konuda geçen olayı gözünde canlandırarak daha iyi anlayabileceği düşüncesi ile bazı konuların orta kısımlarında betimlemeye yer verilmiştir.

Bazı konuların orta kısımlarında da yazar kendi düşüncelerinin doğruluğunu kanıtlar göstererek öğrencilere kanıtlamaya çalışarak tartışma ortamı yaratmaya çalışıyor.

Tablo12

Altın Yayınları 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yazarların Kullandığı Anlatım Tekniklerinin Konuların İçerisinde kullanılış Oranı ve Yüzdeleri

Kitapta Kullanılan Teknikler	Kullanılış Miktarı	Yüzde Oranı
Okuyucuya Soru	105	55.55
Oryantasyon	12	6.36

Açıklama	47	24.86
Betimleme	1	0.53
Öyküleme	16	8.46
Tartışma	1	0.53
Diyalog	7	3.71
TOPLAM	189	100

Tablo12 de görüldüğü gibi Altın Yayınları sosyal bilgiler ders kitabının %55.55'ini okuyucuya sorular, %6.36'sını oryantasyon, %24.86'sını açıklama, %0.53'ünü betimleme, %8.46'sını öyküleme, % 0.53'ünü tartışma, %3.71'ini diyalog oluşturmaktadır.

Tablo 13
Anlatım Tekniklerinin Bütün Kitaplarda Kullanılış Miktarları

Kitaplarda Kullanılan Teknikler	1.Kitapta Kullanılış Miktarı	2.Kitapta Kullanılış Miktarı	3.Kitapta Kullanılış Miktarı	4.Kitapta Kullanılış Miktarı	5.Kitapta Kullanılış Miktarı	Toplam	%
Açıklama	44	36	61	50	47	238	63.46
Öyküleme	13	7	30	17	16	83	22.13
Betimleme	8	10	13	0	1	32	8.53
Tartışma	4	4	11	2	1	22	5.86
TOPLAM						375	100

Tablo13 de görüldüğü gibi, yeni kitaplarda da yine en çok %63.46 oranı ile açıklama tekniği kullanılıyor. Ama tek başına açıklama tekniğine ağırlık verilmiyor. Çünkü eski kitaplarda ağırlıklı olarak kullanıldığı için öğrencileri tamamen ezbere ve kalıp bilgiler öğrenmeye yöneltiyordu. Yeni sosyal bilgiler ders kitaplarında ise diğer tekniklerle kullanılması öğrencilere değişik şekillerde konuyu anlama olanağı sunmakta ve öğrenci ezberden çok anlayarak öğrenmektedir. %22.13 oranı ile ikinci sırada öyküleme, %8.53 oranı ile üçüncü sırada betimleme, %5.86 oranı ile dördüncü

sırada tartışma anlatım tekniğine yer verilmiştir. Görüldüğü gibi yeni kitaplarda tartışma anlatım tekniği yeterince kullanılmamıştır.

İKİNCİ ALT PROBLEM: İLKÖĞRETİM 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN FARKLI ANLATIM TEKNİKLERİNE GÖRE HAZIRLANMIŞ KONULARA KARŞI BAŞARI DURUMLARI NELERDİR?

Burada 6. sınıf “Demokrasi Serüveni” ünitesi “Her Zaman Türk Kadınıyla Birlikteyiz” konusu 4 anlatım tekniği ile işlendi. Aşağıda bu dört teknikte hazırlanan metinlerle ilişkili olarak oluşturulan soruların tekniklere göre dağılımı verilmiştir.

1 soru: (Açıklama, Betimleme, Öyküleme, Tartışma)

2. soru: (Betimleme, Öyküleme)

3. soru: (Genel Kültür Sorusu)

4. soru: (Genel Kültür Sorusu)

5. soru: (Genel Kültür Sorusu)

6. soru: (Açıklama, Betimleme, Öyküleme, Tartışma)

7. soru: (Genel Kültür Sorusu)

8. soru: (Atatürkçülük ile ilgili konular)

9. soru: (Genel Kültür Sorusu)

10. soru: (Açıklama, Betimleme, Öyküleme, Tartışma)

11. soru: (Açıklama, Betimleme, Öyküleme, Tartışma)

12. soru: (Açıklama, Betimleme, Öyküleme, Tartışma)

Öğrencilerden metne bakmadan bu soruları cevaplamaları istendi. Metinlerden ne öğrendiklerini ölçmek için hazırlanan teste öğrencilerin nasıl cevap verdiklerine bakıldı.

1. soru: Sizce Sevcan kimdir?

Bu soruya açıklama tekniği grubundan 30 kişi “-okula gönderilmeyen biri” cevabını vermiştir.

Betimleme tekniği grubundan 30 kişi “-okumak isteyen ama anne baskısı nedeniyle okula gidemeyen, ama her fırsatta okula kaçarak gitmeye çalışan biri” cevabını vermiştir.

Öyküleme tekniği grubundan 30 kişi “-annesi tarlaya gidince kardeşlerine bakan, yemek yapan, evin temizliği ile uğraşan, yorgun olmasına rağmen ödevlerini yapmaya çalışan, okula annesi izin vermediği için kaçarak giden ve döndüğünde dayak yiyen biri” cevabını vermiştir

Tartışma tekniği grubundan 30 kişi “-okula gitmek isteyen ama şimdiden çeyizini yapmaya başlasın, ev nasıl idare edilir, ev işi nasıl yapılır onu öğrensin, okuyunca ne olacak, çevremdeki insanlar ne der diye düşünen bir annesi, öğretmenin okuması için uğraştığı biri” cevabını vermiştir.

2. Soru: Sevcan hangi neden yüzünden dayak yemiş olabilir?

Bu soruya açıklama tekniği grubundan 6 kişi “-okumak istediği için”, 11 kişi “-evden kaçtığı için”, 4 kişi “-okula gitmekte ısrar ettiği için”, 8 kişi “-ailesi istemediği halde okula kaçarak gittiği için” cevabını vermiştir. 1 kişi de bu soruyu boş bırakmıştır.

Betimleme tekniği grubundan 30 kişi “-annesinin istememesine rağmen okula gizlice gittiği için” cevabını vermiştir.

Öyküleme tekniği grubundan 2 kişi “-okula gittiği için”, 28 kişi de “-annesinden izinsiz okula kaçarak gittiği için” cevabını vermiştir.

Tartışma tekniği grubundan 2 kişi “-ailenin okumaya karşı olan bakış açısı nedeniyle”, 6 kişi “-Sevcan’ın istemesine rağmen ailesinin okula göndermemek istemesi nedeniyle” cevabını vermiştir. 22 kişiye göre ise “-anne ailesinin kendisini yetiştirdiği şekilde kızını yetiştirmek istiyor bu nedenle de kızını okula gittiği için dövüyor. Çünkü anne okula gitmemiştir”.

3. Soru: Yazılı ve görsel basında okula gönderilmeyen kızlarla ilgili makale okuyup, film izlediniz mi?

Bu soruya açıklama tekniği grubu 20 kişi “-televizyonda bu konu ile ilgili bazı filmler izlediğini”, “- Haydi Kızlar Okula” gibi bazı kampanyalara katılmak için çağrı yapılan reklâmlar izledikleri” cevabını vermiştir. 10 kişi bu konu ile ilgili makale okumadıkları cevabını vermiştir.

Betimleme tekniği grubundan 22 kişi “-okula gönderilmeyen kızlarla ilgili okula gönderilmelerini sağlamak amacıyla düzenlenen kampanyalardan bahseden programlar görmüşler”, 8 kişi de bu konu yayınlanan filmler izlemiştir.

Öyküleme tekniği grubundan 24 kişi “-bu konu ile ilgili bazı filmleri, bazı kampanyaların tanıtım reklâmlarını izlemiştir”. 6 kişi de “-bu konu ile ilgili makale okumadıklarını, film seyretnedikleri ama bazı kampanyaların yapıldığını bildikleri” cevabını vermiş.

Tartışma tekniği grubundan 28 kişi “-televizyonda bu konu ile ilgili bazı filmler izlemiştir”. 4 kişi “-bu konuyla ilgili kampanyalardan haberi olduğunu” yazmış. 2 kişi de “-bu konu ile ilgili makale okumadıkları” cevabını vermiştir.

4. Soru: Hiç okulda eğitim görmeyen ya da eğitimini tamamlamasına izin verilmeyen kızlarımız ileride ne gibi sorunlarla karşılaşabilirler?

Açıklama tekniği grubundan 20 kişi “-okuma yazma bilmedikleri için cahil olurlar”, 10 kişi de “-bir iş bulup çalışamazlar” cevabını vermiştir.

Betimleme tekniği grubundan 8 kişi “-cahil olurlar”, 10 kişi “-hayatları boyunca hem aileleri hem de toplum tarafından ezilirler”, 12 kişi de “-haklarını savunamayan, hor görülen, çevresinde olan bitenden habersiz olan biri haline gelirler” cevabını vermiştir.

Öyküleme tekniği grubundan 12 kişi “-cahillik nedeniyle çevrelerine zarar verirler”, 18 kişi “-mesleği olmaz, toplumda sürekli ezilir.” cevabını vermiştir.

Tartışma tekniği grubundan 18 kişi “-okuma yazma bilmedikleri için cahil olurlar”, “-çocuklarına yardımcı olamazlar, toplum içinde nasıl davranacaklarını bilemezler”, 12 kişiye göre “-bu kişiler başkalarına muhtaç olurlar, maddi sıkıntılar çekebilirler” cevabını vermiştir.

5. Soru: Türkiye’de yaşayan kadınların hak ettikleri yerlere ulaştığına inanıyor musunuz?

Açıklama tekniği grubundan 20 kişi, “-kadınların hak ettikleri yerlere ulaştığına inanıyorum”, 10 kişi de “-hala ezildikleri ve eziyet gördükleri için inanmıyorum” cevabını vermiştir.

Betimleme tekniği grubundan 14 kişi, “-birçok kadın erkekler gibi her istediğini yapabiliyor bu nedenle kadınların hak ettikleri yerlere ulaştığına inanıyorum”, 16 kişi de “-bazı küçük gelişmeler olsa da yıllar boyunca olduğu gibi günümüzde de kadın hor görülüyor bu nedenle kadınların hak ettikleri yerlere ulaştığına inanmıyorum” cevabını vermiştir.

Öyküleme tekniği grubundan 30 kişi “-Türkiye’de yaşayan kadınların hak ettikleri yerlere ulaştığına inanmıyorum” cevabını vermiştir.

Tartışma tekniği grubundan 20 kişi “-kadınların çalışıp, öğrenerek vali, kaymakam, öğretmen gibi mesleklerde hak ettiklerini aldıklarına inanıyorum”, 10 kişi de “-toplumda sürekli ezildikleri için kadınların hak ettikleri yerlere ulaştığına inanmıyorum” cevabını vermiştir.

6. Soru: Cumhuriyet tarihine baktığımızda sizce kadınların devlet yönetimindeki konumu nasıldır?

Açıklama tekniği grubundan 18 kişi, “-kadınların devlet yönetiminde vali, kaymakam, belediye başkanı gibi devlet yönetiminde bazı konumlara geldiği kadınların konumu iyidir” diye cevap vermiştir. 12 kişi de “-kadınların devlet yönetimindeki konumunun iyi olmadığı” cevabını vermiştir.

Betimleme tekniği grubundan 20 kişi, “-kadınların bir kısmı iyi durumda olsa da yine de büyük bir kısmının söz söylemeye hakkı olmadığı için kadınların devlet yönetimindeki konumunun iyi değildir” diye cevap vermiştir. 4 kişi “-kadınların devlet yönetimindeki konumunun iyi olmadığı” cevabını vermiştir. 6 kişi de “-kadının devlet yönetiminde konumunun iyi olmasına rağmen devamının gelmediği” cevabını vermiştir.

Öyküleme tekniği grubundan 26 kişi “-az da olsa kadına devlet yönetiminde yer veriliyordu. Hakları erkeklerle eşit duruma getirilmeye çalışılıyordu. Bu nedenle kadınların devlet yönetimindeki konumunun iyidir” cevabını vermiştir. 4 kişi de “-kadınların devlet yönetimindeki konumunun iyi değildir” cevabını vermiştir.

Tartışma tekniği grubundan 26 kişi “-kadınların devlet yönetimindeki konumunun iyidir ama daha da iyi olabilirdi” cevabını vermiştir. 4 kişi de “-kadınların devlet yönetimindeki konumunun iyi değildir” cevabını vermiştir.

7. Soru: Çevrenizde kaç kadın iş hayatında yer almaktadır

Açıklama tekniği grubundan 26 kişi, “-ailesinde ve çevresinde çalışan kadının var olduğu”, 4 kişi ise “-çevresinde çalışan kadının var olmadığı” cevabını vermiştir.

Betimleme tekniği grubundan 24 kişi “-ailesinde ve çevresinde çalışan kadının var olduğu”, 6 kişi ise “-çevresinde çalışan kadının var olmadığı” cevabını vermiştir.

Öyküleme tekniği grubundan 20 kişi “-ailesinde ve çevresinde çalışan kadının var olduğu”, 10 kişi ise “-çevresinde çalışan kadının var olmadığı” cevabını vermiştir.

Tartışma tekniği grubundan 25 kişi, “-ailesinde ve çevresinde çalışan kadının var olduğu”, 5 kişi ise “-çevresinde çalışan kadının var olmadığı” cevabını vermiştir.

“Dünyada hiçbir milletin kadını “Ben Anadolu kadınından daha fazla çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar emek verdim.” diyemez. Erkeklerden kurduğumuz ordunun hayat kaynaklarını kadınlarımız işletmiştir. Çift süren, tarlayı eken, kağnısı ve kucağındaki yavrusu ile yağmur demeyip, kış demeyip cephenin ihtiyaçlarını karşılayan hep onlar, hep o yüce o fedakâr o ilahi Anadolu kadını olmuştur. Bundan ötürü hepimiz bu büyük ruhlu ve duygulu kadınlarımızı şükranla ve minnetle sonsuza kadar aziz ve kutsal bilelim.”

Mustafa Kemal

ATATÜRK

8. Soru: Atatürk yukarıdaki sözleriyle Türk kadınının hangi özelliklerinden söz etmektedir?

Açıklama tekniği grubu “-Türk kadını savaşta engellere rağmen tüm varlığı ile çalışan, cesur, dirençli büyük ruhlu, duygulu, fedakâr” cevapları verilmiştir

Betimleme tekniği grubuna göre “-Türk kadınının çok emeği olmuştur. Türk kadını özverilidir, çalışkan, yardımsever, cesaretli, vatan sevgisi ile dolu biridir”.

.

Öyküleme tekniği grubuna göre “-Türk kadını mücadeleci, fedakar, savaş zamanında ordunun ayakta kalmasına yardımcı olan, dayanışmayı bilen, engellerin üstesinden gelebilen, cesur, dayanıklı biridir”.

Tartışma tekniği grubuna göre “-Türk kadını aziz, asil, yardımsever, çok çalışan, emek veren, fedakâr, mücadeleci, kahraman, cesur, azimli ve güçlü biridir”.

9. Soru: Kız çocuklarını okutma kampanyaları en çok hangi bölgelerde yaygındır?

Bu soruya açıklama tekniği grubundan 14 kişi “-Doğu ve Güneydoğu Anadolu cevabını verirken”, 6 kişi “-Ege Bölgesini”, 5 kişi “-İç Anadolu Bölgesini” işaretlemiştir. 5 kişi de boş bırakmıştır.

Betimleme tekniği grubundan 26 kişi “-Doğu ve Güneydoğu Anadolu” cevabını verirken, 4 kişi “-İç Anadolu Bölgesini” işaretlemiştir.

Öyküleme tekniği grubundan 30 kişi “-Doğu ve Güneydoğu Anadolu” cevabını vermiştir.

Tartışma tekniği grubundan 30 kişi “-Doğu ve Güneydoğu Anadolu” cevabını vermiştir.

10. Soru: Aşağıdakilerden hangisi kız çocuklarını okutmak için yapılan kampanyalardan değildir?

Bu soruya açıklama tekniği grubundan 12 kişi “-Her Öğrenciye Bilgisayar” seçeneğini işaretlerken, 12 kişi “-Baba Beni Okula Gönder” seçeneğini işaretlemiştir. 6 kişi de cevap vermemiştir.

Betimleme tekniği grubundan 28 kişi “-Her Öğrenciye Bilgisayar” seçeneğini işaretlerken 2 kişi de cevap vermemiştir

Öyküleme tekniği grubundan 28 kişi “-Her Öğrenciye Bilgisayar” seçeneğini işaretlerken 2 kişi de “Baba Beni Okula Gönder” seçeneğini işaretlemiştir.

Tartışma tekniği grubunu oluşturan öğrencilerin hepsi “-Her Öğrenciye Bilgisayar” seçeneğini işaretlemiştir.

11.Soru: Cumhuriyet döneminde yönetici olarak çalışmış öncü Türk kadınları vardır. Aşağıdakilerden hangisi bu kişilerden değildir?

Açıklama tekniği grubundan 10 kişi, bu soruya ilk kadın Cumhurbaşkanı Lale AYTAMAN seçeneğini işaretleyerek doğru cevap verirken, 20 kişi yanlış cevap vermiştir.

Betimleme tekniği grubundan 27 kişi bu soruya ilk kadın Cumhurbaşkanı Lale AYTAMAN seçeneğini işaretleyerek doğru cevap verirken, 3 kişi bir yorumda bulunmamıştır.

Öyküleme tekniği grubundan 28 kişi bu soruya ilk kadın Cumhurbaşkanı Lale AYTAMAN seçeneğini işaretleyerek doğru cevap verirken, 2 kişi yanlış cevap vermiştir.

Tartışma tekniği grubundan 27 kişi bu soruya ilk kadın Cumhurbaşkanı Lale AYTAMAN seçeneğini işaretleyerek doğru cevap verirken 3 kişi de yanlış cevap vermiştir.

12. Soru: Ülkemizde birçok kız çocuğu okula gidemiyor. Ailelere göre bunun çeşitli nedenleri neleri vardır. Sizce aşağıdakilerden hangisi bu nedenlerin en önemlilerinden biri değildir?

Açıklama tekniği grubundan 8 kişi kampanyaların azlığı seçeneğini işaretleyerek doğru cevap verirken, 12 kişi geleneklerimiz, 10 kişi de ekonomik durum seçeneğini işaretleyerek yanlış cevap vermiştir.

Betimleme tekniği grubundan 26 kişi kampanyaların azlığı seçeneğini işaretleyerek doğru cevap verirken, 4 kişi de geleneklerimiz seçeneğini işaretleyerek yanlış cevap vermiştir.

Öyküleme tekniği grubundan 28 kişi kampanyaların azlığı seçeneğini işaretleyerek doğru cevap verirken, 2 kişi de ailenin bakış açısı seçeneğini işaretleyerek yanlış cevap vermiştir.

Tartışma tekniği grubundan 26 kişi kampanyaların azlığı seçeneğini işaretleyerek doğru cevap verirken, 4 kişi de geleneklerimiz seçeneğini işaretleyerek yanlış cevap vermiştir.

Aşağıda dört anlatım tekniğine göre hazırlanmış metinlerin öğrencilere uygulanması sonucunda bu metinler hakkındaki yorumlara değinilmiştir.

Öğrencilerin “Açıklama tekniği ile hazırlanan metine” ilişkin bazı görüşleri:

- “-Konunun ayrıntılarına iniliyor. Neler yapıldığını, nasıl çözümler gerektiğini anlatıyor.”
- “Konu ayrıntılarıyla anlatılıyor. Ama kişiler üzerinde fazla durulmuyor.”
- “Tamamen bilgi ağırlıklı. Bu nedenle de sıkıcı gelmektedir”.
- “Metin bir şeyleri öğretmeye, ezberletmeye çalışıyor.”
- “Anlatımda resmi bir dil kullanılıyor. Bu da metni okurken kişinin sıkılmasına neden oluyor.”

Öğrencilerin “Betimleme tekniği ile hazırlanan metine” ilişkin bazı görüşleri:

- Anlatılan olay belirginlik ve görünürlük kazanıyor.
- Sözcüklerle Sevcan’ın görüntüsünü gözümüzde canlandırıyoruz.
- Sade ve açık bir dil, akıcı bir üslup kullanılmıştır.

Öğrencilerin “Öyküleme tekniği ile hazırlanan metine” ilişkin bazı görüşleri:

- Akıcı bir anlatım var.
- Ayrıntıya indiği için daha anlaşılır.
- Daha zevkli okunuyor.
- Olay hikâye tarzında anlatılıyor

- Hem olay hem de olayın kahramanı hakkında bazı özellikleri çıkarabiliyoruz.
- Sevcan'ın içinde bulunduğu durumu, yıpranmasına ve üzülmesine neden olan olay ve bunun sonucu hikâye şeklinde verilmeye çalışılıyor.
- Bu metin ilgi çekmesi yönünden başarılı.
- Okumak isteyen bir kişinin içinde bulunduğu durum iyi bir şekilde anlatılıyor.

Öğrencilerin “Tartışma tekniği ile hazırlanan metine” ilişkin bazı görüşleri:

- Metinde konu ile ilgili çeşitli kişilerin görüşlerine değiniliyor.
- Metindeki kişiler konuyu yorumlayıp, kendi haklılıklarını ortaya koymaya çalışıyor.
- Metinde bir fikir çatışması var. Bizi bir yöne doğru yönlendirmeye çalışıyor.

Sonuç olarak açıklama anlatım tekniği ile hazırlanan metinler öğrencilerin okurken sıkılmasına, derse olan ilgilerinin azalmasına neden olmaktadır. Öğrencilerin yorum yapmaları için ortam oluşmadığından öğrenciler soruları cevaplarırken pasif kaldı.

Betimleme, öyküleme ve tartışma tekniği ile hazırlanan metinler ise öğrencilerin konuyu zevkle okumalarını, sorulara kolaylıkla cevap vermelerini sağladı. Ayrıca sorulara cevap verirken yorum yapmalarını da kolaylaştırdı.

IV. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular ve bulgulara dayalı sonuçlar, çıkan sonuçlara dayalı olarak da geliştirilen bazı öneriler sunulmuştur.

4.1.Sonuç

1. Birinci Alt Probleme İlişkin Elde Edilen Sonuçlar:

Yeni sosyal bilgiler öğretim programına göre hazırlanan sosyal bilgiler ders kitaplarındaki yazarların anlatım teknikleri ve öğrencilerin akademik başarılarına etkilerini öğrenmek için yapılan bu çalışmada elde edilen veriler ışığında aşağıdaki şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmanın 1. alt probleminin analizinde 2006-2007 eğitim öğretim yılında okullarda kullanılan Sosyal Bilgiler ders kitaplarında kullanılan tekniklerin neler olduğu araştırılmıştır.

Yapılan araştırma sonucunda kitaplarda en çok **açıklama anlatım tekniği** kullanılmaktadır. İkinci sırada **öyküleme anlatım tekniğine**, üçüncü sırada **betimleme anlatım tekniğine**, dördüncü sırada **tartışma anlatım tekniğine** yer verildiği söylenebilir.

Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre hazırlanan 5. ve 6. sınıf ders kitaplarında en çok **açıklama anlatım tekniği** kullanılmaktadır. Ama tek başına açıklama tekniğine ağırlık verilmiyor. Daha çok konunun ayrıntıları ile anlatılmaya başlandığı orta kısımlarda yer almaktadır.

İkinci sırada **öyküleme anlatım tekniğine** yer verilmektedir. Öğrenciyi belli bir olay içinde yaşatmak ona bir duyguyu, düşünceyi, görüşü ya da gerçeği anlatmak amacıyla daha çok konunun orta kısımlarda yer almaktadır.

Üçüncü sırada **betimleme anlatım tekniğine** yer verilmektedir. Öğrencilerin olayı daha iyi hissedebilmeleri amacıyla bazı konuların orta kısımlarında betimlemeye yer verilmiştir.

Dördüncü sırada **tartışma anlatım tekniğine** yer verilmektedir. Yeni kitaplarda tartışma anlatım tekniği yeterince kullanılmamaktadır.

Araştırma sonucunda, 2006 – 2007 Eğitim – Öğretim yılında okullarda kullanılan yeni programa göre hazırlanmış ders kitaplarındaki etkinliklerde en fazla açıklayıcı, ikinci sırada öyküleyici, üçüncü sırada betimleyici, dördüncü sırada tartışmacı anlatım tekniklerinin kullanıldığı görülmüştür.

2. İkinci Alt Probleme İlişkin Elde Edilen Sonuçlar:

Dört anlatım tekniği ile hazırlanan metinler öğrencilere dağıtıldıktan sonra elde edilen veriler ışığında aşağıdaki şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Açıklama anlatım tekniği ile hazırlanan uygulama metni bilgi verdiği için öğrencilerin okurken sıkılmasına, derse olan ilgilerinin azalmasına ve dikkatlerinin dağılmasına, öğrencilerin soruları cevaplarken ve metni okurken uzun zaman harcamalarına, ortama katılamamalarına, yorum yapamamalarına kısacası dersin pasif bir alıcısı ve katılımcısı olmasına neden oldukları söylenebilir.

Betimleme anlatım tekniği, hazırlanan metinde öğrencinin sanki olayın içindeymiş gibi hissetmesi ve konuda geçen olayı gözünde canlandırarak daha iyi anlayabilmesi düşüncesi ile kullanılmıştır.

Öyküleme anlatım tekniği, hazırlanan metinde öğrenciyi belli bir olay içinde yaşatmak ona bir duyguyu, düşünceyi, görüşü ya da gerçeği anlatmak amaçlandığı için kullanılmıştır.

Tartışma anlatım tekniği, hazırlanan metinde bazı düşüncelerin doğruluğu kanıtlar göstererek öğrencilere kanıtlamaya çalışıldığı için kullanılmıştır. Bu nedenle de tartışma ortamı yaratmaya çalışmaktadır.

Öğrenciler bu üç tekniğin kullanıldığı metinleri sıkılmadan, kısa sürede ve zevkle okudukları, sorulara kolaylıkla cevap verdikleri, yorum yapabildikleri, ortama yoğun bir katılım sağladıkları, soruları cevaplarken kendilerini ifade etme fırsatı yakaladıkları, kısa bir zamanda metni okuyup soruları cevapladıkları kısacası öğrenciler dersin aktif bir elemanı haline geldikleri söylenebilir.

Araştırma sonucunda öğrencilerin öyküleyici, betimleyici ve tartışmacı anlatım tekniklerine göre hazırlanan metinleri okuduktan sonra testte gösterdikleri başarının açıklayıcı anlatım tekniğine göre hazırlanan metni okuduktan sonra testte gösterdikleri başarıdan daha fazla olduğu görülmüştür.

4.2. Öneriler

Sosyal Bilgiler, sosyal bilimler disiplinlerinden yararlanılarak düzenlenmiş bir öğretim programıdır. Bireye sosyal bir varlık olarak topluma uyumunu ve sosyal meselelere çözümler üretebilmesini konu alan Sosyal Bilgiler, bu amaçla ilköğretim okullarında okutulan bir derstir.

Sosyal Bilgiler dersinin hedeflerine ulaşmasında yardımcı olacak önemli kaynaklardan biri de Sosyal Bilgiler ders kitaplarıdır. Sosyal Bilgiler ders kitapları, öğrencilerin kendi kendilerine öğrenebilmelerine, sosyal çevreleri ile uyumuna, toplumsal sorunları kavrayıp çözümler üretebilmelerine imkân tanımalıdır.

Ders kitapları sadece bilgi vermeye yönelik olmamalıdır. Öğrencilere yeni bir ufuk yeni bir bakış açısı kazandırabilmelidir. Öğrencilerin olay ve olguları etraflı biçimde incelemelerine imkân verilmelidir

Ezberden uzak, yaşantılarından bir şeyler katarak anlamalarına yardımcı olması gerekir. Böylece araştırmacı, inceleyici, merak eden öğrenciler yetiştirme imkânına sahip olabiliriz.

Yeni Sosyal Bilgiler öğretim programının amacı da budur. Bu amacı gerçekleştirmek için de kitaplardaki anlatım tekniklerinin öğrenciler üzerindeki etkileri unutulmamalıdır. Bu teknikleri kullanırken de sadece gerekli yerlerde **açıklama tekniğine** başvurulmalıdır. Çünkü öğrencileri ezberciliğe ve kuru bilgi almaya yöneltmekte ve öğrencilerin sentez yapma, kazandıkları bilgileri analiz etme şanslarını ellerinden almaktadır. Metinler hazırlanırken **açıklama tekniğine** daha az yer verilmelidir. Çünkü bu teknik öğrencilere sıkıcı gelmekte ve öğrencinin üretici değil ezberleyen konumda olmasına neden olmaktadır. Eğer **açıklayıcı metinlere** daha az yer verilirse eski öğretim programında ağırlıklı olduğu için yeni bir program yapılmasını zorunlu hale getiren nedenlerden biri olan ezbercilikten öğrenciler kurtulmuş olacaktır.

Kitaplardaki metinler hazırlanırken daha çok **betimleme, öyküleme** ve **tartışma tekniklerine** yer verilmelidir. Çünkü bu teknikler sayesinde öğrencilerin, ortama katılma, konu hakkında yorum yapma, kendi görüşlerini ifade etme becerileri gelişecektir. Yani kitaplardaki metinler eleştirel düşünme becerisini geliştirecek şekilde düzenlenmelidir. Böylece yeni programın amacına ulaşmasında daha etkili olacaktır. Bu sayede de konuyu öğrenmek için öğrencide ilgi ve istek uyanacaktır. Öğrenciler edindikleri bilgi ve becerileri günlük hayatlarında kullanacaklardır.

KAYNAKÇA

ALKAN, B. (2002). İlköğretim İkinci Kademe 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

ALKAN, C. (1979). **Eğitim Ortamları**. Ankara: AÜEBF Yayınları.

ATA, B. (2006). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**. ÖZTÜRK, C. (Ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık

ATEŞ, K. (1995). **Türk Dili**. Ankara: Hürbilek Ofset

BÜLBÜL, A. R. (2000). **Yazılı Anlatım ve Yazı Türleri**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

DÖNMEZ, C. (2003). Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. **Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu**. ŞAHİN, C. (Ed.). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

ERDEN, M. (tarihsiz). **Sosyal Bilgiler Öğretimi**. Ankara: Alkım Yayınevi.

EVİN, İ., O. (2004). **İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının ve Ders Kitaplarının Ulusal ve Evrensel Değerler Yönünden İçerik Çözümlemesi**. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi.

GENÇ ve diğerleri. (2006). **M.E. B. İlköğretim Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Ders Kitabı**. Ankara: Milsan Basın San A.Ş.

GÜLENSOY, T. (2000). **Türkçe El Kitabı**. Ankara: Akçağ Yayınları.

HATİBOĞLU, A. N. (2003). **Üniversitede Türk Dili**. Ankara: Barış Kitabevi

HESAPÇIOĞLU, M. (1998). **Öğretim İlke ve Yöntemleri: Eğitim Programları ve Öğretim**. İstanbul: Beta Basımevi.

KANTEMİR, E. (1981). **Yazılı ve Sözlü Anlatım**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

KARAGÖZ, D. ve diğerleri. (2005). **MEB İlköğretim Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Ders Kitabı**. Ankara: İmaj Yayınevi.

KAPTAN, S. (1998). **Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikler**. Ankara: Tekışık Web Ofset.

KARASAR, N. (2000). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

KAYABAŞI, B. (2003). İlköğretim Sopsyal Bilgiler Ders Kitapları İle İlgili Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

- KESER, H. (2004). **İlköğretim 4. Sınıf Bilgisayar Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkelerine Göre Değerlendirilmesi**. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi.
- KILIÇ, A., SEVEN, S. (2005). **Konu Alanı Ders Kitap İncelemesi**. Ankara: Pegm A Yayıncılık
- KILIÇ, A. (2002). **Bir Metni Farklı Bir Şekilde İşlemenin Anlama Düzeyine Etkisi**. Eğitim ve Bilim
- KIYICI, F. (2003). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında İçeriğin Hazırlanması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı
- KOLUKISA, E. A. ve diğerleri. (2005). **A Yayınları İlköğretim Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Ders Kitabı**. Ankara: A Yayınları
- KÜÇÜKAHMET, L. (2005). **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- MEB (2006). **İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB (2005). **İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB (2004). **İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB (2004). **“MEB’e Bağlı İlköğretim Okullarında Okutulacak Ders Kitaplarının Yarışma Yoluyla Hazırlanmasına İlişkin Şartname”**. Tebliğler Dergisi. Sayı: 2563
- MEB (1995). **Ders Kitapları Yönetmeliği**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- ÖZDEMİR, E. (1998). **Sözlü ve Yazılı Anlatım Sanatı**. İstanbul: Remzi Kitabevi.

ÖZEL, H. (2003). İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Sosyal Bilgiler Branş Öğretmenleri, İlköğretim Müfettişleri ve İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

ÖZKIRIMLI, A. (1994). **Dil ve Anlatım**. Ankara: Ümit Yayıncılık.

ÖZMEN, Ü. (2006). **Yeni Ders Kitapları Üzerine....** Eğitim, Zil ve Teneffüs Dergisi.

ÖZTÜRK, C. (2006). Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinler Arası Bir Bakış. **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**. ÖZTÜRK, C. (Ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

ÖZTÜRK, C. ve diğerleri. (2005). **Sürat Yayınları İlköğretim Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Ders Kitabı**. İstanbul: Uygun Matbaacılık.

SAFRAN, M., ATA, B. (2003). Öğrencilerin Tarihsel Metinlerden Anlam Çıkarmalarına Yönelik Araştırmalara Bir Bakış. **Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu**. ŞAHİN, C. (Ed.). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

SEVERGE, E. Y., BAĞLI, T. M. (2003). **İlköğretim Ders Kitaplarındaki Kadın ve Erkek Resimlerine İlişkin Bir İnceleme**. A.Ü.E.B.F. Dergisi.

SEVERGE, E. Y. (1998). Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı

SÖNMEZ, V. (1997). **Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu**. Ankara: Anı Yayıncılık.

UMAY, A. (2006). **Yeni Eğitim Programları Nasıl bir İnsan Tipi Yetiştirmeyi Hedefliyor?** Eğitim, Zil ve Teneffüs Dergisi.

- UZGUÇ, H. (2002). İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim bilimleri Enstitüsü
- UZUN, E. ve diğerleri. (2006). **Altın Kitaplar İlköğretim Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Ders Kitabı**. Ankara: Kelebek Matbaacılık.
- UZUN TURAN, A. N. (2003). İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Öğrencileri İle Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına İlişkin Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- ÜNAL, Ö. N. (2001). Ders Kitabı Resimlerinin Analizi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uygulamalı Sanatlar Anabilimdalı Grafik Eğitimi Anasanat Dalı
- YANPAR, T. (2006). Etkili ve Anlamlı Öğrenme İçin Kuramsal Yaklaşımlar ve Yapılandırmacılık. **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**. ÖZTÜRK, C. (Ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- YANPAR, Ş. T., YILDIRIM, S. (1999). **Öğretim Teknoloji ve Materyal Geliştirme**. Ankara: Anı Yayıncılık.

EKLER

Ek-1**Açıklama Anlatım Tekniği İle Hazırlanmış Metin Örneği****OKUL YOLUNDA KIZLAR**

Merhaba arkadaşlar, biz Darüşşafaka İlköğretim okulunda okuyan beş arkadaşız. Rehber öğretmenimiz Meltem Ceylan ALİBEYOĞLU'nun yardımıyla Kız Çocuklarının Okullaşmaması konusunda bir araştırma yaptık. Bazı etkinlikler düzenledik. Bu konuyu neden seçtiğimiz, nasıl bir araya geldiğimiz, hangi çalışmaları yaptığımız hakkında sizleri de bilgilendirmek için neler yaptığımız aşağıdaki metinde anlatıldı.

Türkiye toplumsal cinsiyet eşitliğini gerçekleştiremeyen ve 2015'e kadar gerçekleştirememe riski bulunan 12 ülkeden biri. Türkiye'nin aynı kaderi paylaştığı ülkelere bazılarını ise Etiyopya, Hindistan, Moğolistan, Irak. Eğitim Reformu Girişimi'nin yayınlarından derlenen bilgilere göre Türkiye'de ilköğretim çağındaki 1.4 milyon çocuk okula gidemiyor. Bunların 874 bini kız. Türkiye'de sekiz kızdan biri temel eğitim hakkından mahrum.

İlk kadın muhtar, Gül ESİN, ilk kadın milletvekillerinden Esmâ NAYMAN, ilk kadın belediye başkanı Müfide İLHAN, ilk kadın bakan Türkan AKYOL, ilk kadın vali AYTAMAN, ilk kadın başbakan Tansu ÇİLLER, ilk kadın kaymakamlardan Elif ASLAN bunlar kendi alanlarında bir ilk oldular. Neden kadınlar bu ilklerin devamını getirmesinler? Bunun tek çaresi okuyan kızların yanında, belkide başka alanlarda bir ilk olabilecek, okula gönderilmeyen kızları da okula gönderilmesini sağlamak. Kim bilir belki onların içinde de Türkiye'nin bir ilki vardır.

GERÇEKLER:

İl Milli Eğitim Müdürü Ömer Balıbey, şu bilgileri verdi: "9 bin civarında okula gitmeyen kız çocuğu var. Bunların 2 biniyle temasa geçildi. Bu yıl bitmeden 4 bin kızı daha okula döndürmeyi hedefliyoruz. Bire bir ev ziyaretleri yapılarak ikna etmeye çalıştık.

Maddi yardım yaptık. Direnene 780 milyon para cezası veriliyor. Bütün sıkıntımız göç. Biz bir yandan kız çocuklarını okula döndürürken göçle birçok kayıt dışı çocuk geliyor."

NASIL BULUŞTUK:

Okulumuzda yapılan öğrenci temsilcisi seçimleri sonucunda iki senedir kız temsilci olmadığını fark ettik.

Aslında Türkiye genelinde de böyleydi.

Günümüzde üzerinde en çok durulan konunun bu olduğunu fark ettik.

Ortak bir sorun olduğu için bu konu seçildi.

Çevremizdeki okullarla ve özellikle bizden küçük sınıflarla çalışıldı.

Onların bu konu hakkındaki fikirleri alınıp daha sonra Hatemoğlu İlköğretim Okulu 4/A sınıfı öğrencileriyle afiş hazırlandı.

GİDİŞ YOLUMUZ:

Daha sonra Hürriyet İlköğretim Okulu'nda birçok sınıfla çalışma yapıldı.

Ayrıca internetten ve elimizdeki kaynaklardan araştırma yapıldı.

NE ÇALIŞMALAR YAPTIK?

Bu süre içinde kızların okullaşmasıyla ilgili yapılan çalışmalar takip edildi. Bu çalışmaların eksi ve artılarını değerlendirildi.

a. Baba Beni Okula Gönder	b. Haydi Kızlar Okula
c. Okul Yaptır	d. Kardelen

Gittiğimiz okullarda öğrencilerin yakınlarının okula gidip gitmediği öğrenilip gitmeyenlerin adres ve telefon numaraları alındı.

Yarışma öncesi “Amblem ve slogan” ile ilgili çalışma kâğıdı hazırlandı...

Amblem yarışmamız öğrencilere duyuruldu

● Konuyla ilgili duyarlılığın artırılması amacıyla, 10 Şubat 2006 tarihli gazete haberinden hareket ederek bir tiyatro oyunu oluşturmaya ve okulumuz ve çalışma yapılan diğer okulların öğrencileri ile birlikte bu oyunun sergilenmesine karar verildi.

Çevrenizde Gördüğümüz Olumsuz/Olumlu Rol Modelleri

ROL MODEL:	ROL MODELİN OLUMLU / OLUMSUZ YÖNLERİ:	ÇÖZÜM ÖNERİLERİ:
Televizyon Programları (olumsuz)	Konunun amacından saptırılması, aşırı reklâm katılması. Bu etkenler yüzünden halkın yanlış bilinçlendirilmesi	Programların gözden geçirilip, kalitesini yükseltip yayına yeniden konulması.
Sinema Karakterleri (olumsuz)	Tembel, kötü notlarla popüler olan karakterleri kendilerine model ediyorlar.	Daha yararlı çizgi film ve sinemaları televizyonlara koymak.
Öğretmenler(olumlu)	Eğitimin önemi hakkında bilinçlendirirler.	

BASINDA KIZ ÇOCUKLARI

● Kız çocukların eğitiminin önündeki engellerden biri ailelerin çoğu kez kızlarını evde tutmaları ve erken evliliğe hazırlamalarıdır.

● SONGÜL: Arkadaşımın ablası bu yıl evlendiği için babası gelecek yıl onu okuldan almayı düşünüyor. Kızlar niye okula gitsinler ki? SEVCAN: Okula gönderilmeyen annesinin iznini alamadığı için okula gizlice kaçıp gelen biriydi.

● Kız Çocukları Okula Gitmeye Başladı

Vali Okutan 2003 yılında kız çocukların okula gitme oranının yüzde 54'ten 88'e yükseldiğini, Kültür Merkezi'ndeki etkinliklerden şimdiye kadar 3 bin 500 kişi yararlandığını söyledi.

Kız Çocuklarının Okula Gitmeme Nedenleri ve Çözümleri Nelerdir?

OLASI NEDENLER:

- Ekonomik durum
- Aile bakış açısı- Toplumun bakış Açısı
- Geleneklerimiz
- Okula ulaşım
- Ailenin eğitimsizliği

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

- İşsizlik ve nüfusun azaltılması
- Toplumun bilinçlendirilmesi
- Daha fazla okul açılması
- Ailenin eğitilmesi

NE ÇALIŞMALAR YAPTIK?

● Konuyla ilgili çalışma Eğitim Reformu Girişimi, Anne Çocuk Eğitim Vakfı, Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği'nde öğrenciler tarafından sunuldu. Çalışmalarının kısa bir özeti, bu proje kapsamında hazırlanan Sivil İzleme Grupları 2005 Yılı Raporu'nda yayınlandı.

23 Aralık 2005 tarihinde AÇEV tarafından Kâğıthane ilçesinde düzenlenen toplumu bilgilendirme toplantılarına davet edildik. Okul müdürlerine ve rehber öğretmenlere yaptığımız çalışma hakkında bilgi verdik.

İHTİYAÇLAR

Hâlâ

- İlköğretime kazandırılması gereken 566 bin 789 kız var.
- Okullarda 30 kişilik sınıflarda tekli eğitimin yapılabilmesi için

Türkiye genelinde yaklaşık 135 bin dersliğe ihtiyaç var.

İstanbul'da 15 bin derslik açığı var

PLANLANANLAR

- Alınan telefon numaralarını arayıp adreslere gitmek,
- Ulusal bir gazetede her ay düzenli bir şekilde projemizle ilgili bilgi vermek, gerekirse yazı yazmak,
- Hatemoğlu İlköğretim Okulu ve Hürriyet İlköğretim Okulu öğrencileri ile ortak çalışmalar yapmaya devam etmek ve hazırlanan afişlerden oluşan bir sergi açmak,
- Kız çocukları ile ilgili basında çıkan haberleri takip etmek,
- Amblem yarışmasını sonuçlandırarak amblem ve sloganımızı belirlemek,
- Hali hazırda eğitim gören öğrencilerin konuyla ilgili duyarlılıklarının artırılması için eğitim çalışmaları yapmak,
 - a. Konuyla ilgili hazırlanacak oyun ve bilmeceler,
 - b. Konuyla ilgili hazırlanmış sunum.

Ek-2

Betimleme Anlatım Tekniği İle Hazırlanmış Metin Örneği

ORDA BİR KIZ VAR UZAKTA

Gün ağarmıştı. Birden havayı bir ustura gibi acısız ve belirsiz saran bir beyaz şimşek parladı. Yaş gök ve ıslak hava içinde çürük bir tülbindin yırtılışı gibi akissiz, şevksiz bir hırıltı gibiydi. Minimini küçük elleri kansız, soğuk ve ince küçük bir sima hala duvarın arkasında duruyordu. Etrafa son bir kez göz attıktan sonra şimşek hızıyla okula doğru koştu. Sınıfın kapısından içeri girdiğinde önce etrafına sonra da öğretmenine baktı.

Öğretmen açık kapının ağzında ıslak ve hareketsiz bekleyen Sevcan’a bakıp birkaç gündür nerede olduğunu sordu. Sevcan ıslaklığın verdiği titremeyle annesinin onu okula göndermediğini söyledi ve geçip yerine oturdu.

Öğretmeni acı ve endişe dolu gözlerle Sevcan’a bakıyordu. Neden diyordu kendi kendine. Neden. Neydi bu kızların çilesi. Çok eski yıllardan beri atalarımız, dedelerimiz onları dünyaya getiren, hastalandıklarında sabaha kadar başında bekleyen, acıktıklarında karınlarını doyuran, gerektiğinde sırtında taşıyan analarını, bacılarını, kardeşlerini her zaman ikinci sınıf olarak görmüşlerdir. Öyle olmuştur ki insan yerine bile koymamışlardır. Satılık mal gibi görülen, sinirlenince dövülen, tarlada çalıştırılan, bazen hizmetçi, bazen köle yerine konulan kızlarımızın bu kölelikten kurtulması için “Haydi Kızlar Okula, Baba Beni Okula Gönder, Okul Yaptır, Kardelen gibi çeşitli kampanyalar düzenleniyor. Ama bunu Sevcan’ın annesi ve onun gibi olan insanlara anlatmak hiç kolay değildi. Türkiye genelinde okula gönderilmeyen kızların sayısı çok. Bunun Ekonomik durum, aile bakış açısı, toplumun bakış açısı, geleneklerimiz, okula ulaşım, ailenin eğitimsizliği gibi nedenleri var.

İlk kadın muhtar, Gül ESİN, ilk kadın milletvekillerinden Esmâ NAYMAN, ilk kadın belediye başkanı Müfide İLHAN, ilk kadın bakan Türkan AKYOL, ilk

kadın vali AYTAMAN, ilk kadın başbakan Tansu ÇİLLER, ilk kadın kaymakamlardan Elif ASLAN bunlar kendi alanlarında bir ilk oldular. Neden kadınlar bu ilklerin devamını getirmesinler? Okumasına izin verilse belki de Sevcan da bu ilklerden biri olurdu.

Sevcan o gün okulda acımasız sahibinden kurtulduğuna sevinen bir kuş gibi sevinçliydi. Bu yağmurlu ve kasvetli günde sınıfta, doğduğunda en kuytu köşeleri bile aydınlatan bir güneş gibiydi.

Son derste Sevcan'ın düşünceli bakışları ne yapacağını bilemez bir şekilde sınıfta dolaşırken öğretmeninin bakışlarıyla karşılaştı. İkisi de aynı şeyi düşünüyordu. Eve gidince ne olacaktı.

Zil çaldığında Sevcan hala aynı şeyi düşünüyordu. Dışarı çıktığında yağmur dinmiş ve gökyüzü aydınlanmıştı. Ama sanki o kara ve kasvetli yağmur bulutları gökyüzünü terk etmiş ve Sevcan'ın kafasını yerleşmişti.

Eve vardığında annesi kapıda bekliyordu. Belki, belki annem bir şey yapmaz diyordu Sevcan. Ama öyle olmadı.

Önce kükrer gibi bir ses ve ardından rasgele vurulan ve sonu gelmeyen dayaklar. Sevcan eski bir taş köprü gibi önce biraz sallandı sonra da yere yıkıldı. Ve sanki bir çuval gibi odasına götürüp attılar.

Sevcan, kendisini şilte ve yorgan tutuşmuş gibi vücudunu alevler içinde hissediyordu. Yorganı attı ve yatağının içinde oturdu. Sanki içinde büyük bir boşluk açıldı. Kalbinin çarpıntısı, vücudundaki sızılardan ve okula nasıl gideceğinden başka hiçbir düşüncesi yoktu. Bildiği tek şey vardı ertesi gün yine erken kalkıp okula gidecekti. Bunları düşünürken birden vücudu gevşedi. Başını yastığa koydu. Hafif bir titreme aldı Sevcan'ı. Yatağında dönmek istedi. Dizinde ve sırtında sızı vardı. Zorlukla döndü. Üzerinde kilolarca yük varmışta tek tek üzerinden alıyorlarmış gibi bir hafifleme başladı. Dalıyordu.

Sevcan'ın içinde okula gitmeden önce karanlık vardı. Okula gittiğinde içinde pelte gibi bir şeker parlaklığı ve tutkal yapışkanlığı sezilen tatlı cilalı bir güneş açtı; sonra gene karanlık çöktü.

Sevcan: Eyvah saat 5 olmuş annem uyanmadan benim hemen evden çıkmam lazım! (giyinir ve çıkar.)

Tak Tak Tak...

Öğretmen: Girin!

(Sevcan yüzü gözü kan ter içinde sınıftan içeri girmiş.)

Öğretmen: O oo... Sevcan sen mi geldin? Kaç gündür gelmiyorsun! Merak ettik hasta filan mı oldun?

Sevcan: Ne hastalığı hocam annem göndermiyor. Zaten şimdi de annem uyanmadan kaçarak geldim.

Öğretmen: Artık annenle görüşmem lazım!

(Sevcan okuldan geldikten sonra bir yığın azar işitmiş. Ayrıca azar işitmekle de kalmamış. Dayak da yemiş.)

Sevcan: Yapma anne kötü bir şey yapmadım! Anne vurma ne olur yapma!

Annesi: Demek öyle! Ben sana okula gitmeyeceksin demedim mi, bu evde benim sözüm geçmeyecek mi?

Sevcan yediği dayaklardan sonra hem kardeşine bakmış, hem yemek yapmış, sofrayı da o kurmuş. Yemek bittikten sonra bulaşığı yıkayan yine Sevcan olmuş.

Sevcan'ın gözlerinden uyku akmaktadır. Ama uyumaması gerekir. Çünkü henüz ödevlerini yetiştirememiş. Gece yarısı herkes uyduğunda kalkmış ve ödevini yapmış. Sonra da uykuya dalmış. Ertesi gün sabah uyandığında rüyasında gördüklerinin gerçek olmasını dilemiş. Hemen yatağından fırlamış ama maalesef annesi Sevcan'dan önce uyanmış.

Sevcan rüyasında ne mi görmüş?

“Rüyasında birinin ona sihirli bir değnek verdiğini görmüş. Bu değnekle her istediğini yapabiliyormuş. Önce annesinin onu okula göndermesini dilemiş. Sonra öğretmeninin derste anlattığı Türkiye‘deki ilk kadın muhtar, Gül ESİN‘i, ilk kadın milletvekillerinden Esmâ NAYMAN‘ı, ilk kadın belediye başkanı Müfide İLHAN‘ı, ilk kadın bakan Türkan AKYOL‘u, ilk kadın vali Lale AYTAMAN‘ı, ilk kadın başbakan Tansu ÇİLLER‘i, ilk kadın kaymakamlardan Elif ASLAN‘ı görmek istemiş. Ve onlarda biri olmayı istemiş.”

*Metin araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

Ek-4**Tartışma Anlatım Tekniği İle Hazırlanmış Metin Örneği****KIZLAR VE OKUL**

Toplumda kızlar ve okulun önemi konusunda farklı düşünen insanlar olabilir. Bazıları kızlar için okulun ve eğitimin önemli olduğunu düşünürken bazıları da kızların eğitiminin önemli olmadığını düşünür. Size göre kızların okuması mı yoksa okumaması mı gerekir?

Bu konu hakkında Sevcan'ın, Sevcanın ailesinin ve öğretmenin görüşlerine bakalım. Sizce hangisi haklı olabilir.

Ben Sevcan. Bence kızların okuması önemli. Ben okumak istiyorum. Okul benim için önemli. Çünkü okulda aldığım eğitim geleceğimi oluşturacak. Geçen gün öğretmenim Türkiye'nin birçok yerinde kızların okumasına önem veriliyor, erkek ve kız çocuk ayrımı yapılmıyormuş. Burada Doğu Anadolu'da biz kızlar bir eşya gibi görülüyoruz. Annem de belki kendine göre haklı bütün evin işlerine yetişemiyor, akrabaların ve çevrenin dedikodu yapmasından korkuyor. Ama ben hem okula gidip hem de evin işlerini yapabilirim. Çevremdeki insanların konuşmasına fırsat vermemek için çok dikkatli davranırım. Yeter ki okula gidiyim. Okuyup öğretmen olabileyim.

Ben Sevcan'ın Annesiyim. Sevcan okuyunca ne olacak. Yarın bir gün evlenecek. Şimdiden çeyizini yapmaya başlasın, ev nasıl idare edilir, ev işi nasıl yapılır onu öğreysin. Ben okumadım. O okuyunca ne olacak.

Bizim buralarda kızlar okula gönderilmez. Gitse bile okuma yazma öğrenince okuldan alınır. Kızlarını okula göndermeyen ailelerin tamamının, Ekonomik durum, Aile bakış açısı- Toplumun bakış Açısı, Geleneklerimiz, Okula ulaşım, Ailenin eğitimsizliği gibi çeşitli nedenleri vardır. Hiçbir aile bunların dışına çıkmıyor. Ben niye farklı davranayım. Ben ailemden nasıl gördüysem çocuklarımda öyle yetişecek.

Ben Sevcan'ın Öğretmeniyim. Bence kızlar okumalı. Kızlar okula gönderilmelidir sözüne karşı çıkabilir miyiz? Sanmıyorum. Türkiye'de kız çocukları eğer imkân verilse erkeklerden çok daha başarılı olabiliyorlar. Bazı illerde kızların daha zeki olduğunu da araştırmalar sonucu ortaya çıkmıştır. Bu durum aslında dünyadaki tüm ülkelerde rastlanılan bir durum değildir.

Kendi alanında bir ilk olan, başarılı olmuş bir sürü kadın var. İlk kadın muhtar, Gül ESİN, ilk kadın milletvekillerinden Esmâ NAYMAN, ilk kadın belediye başkanı Müfide İLHAN, ilk kadın bakan Türkan AKYOL, ilk kadın vali AYTAMAN, ilk kadın başbakan Tansu ÇİLLER, ilk kadın kaymakamlardan Elif ASLAN bunlar kendi alanlarında bir ilk oldular. Neden kadınlar bu ilklerin devamını getirmesinler? Bunun tek çaresi okuyan kızların yanında, beklide başka alanlarda bir ilk olabilecek, okula gönderilmeyen kızları da okula gönderilmesini sağlamaktır. Kim bilir belki onların içinde de Türkiye'nin bir ilki vardır.

Çok eski yıllardan beri atalarımız, dedelerimiz onları dünyaya getiren hastalandıklarında sabaha kadar başında bekleyen acıktıklarında karınlarını doyuran gerektiğinde sırtında taşıyan analarını bacılarını kardeşlerini her zaman ikinci sınıf olarak görmüşlerdir. Öyle olmuştur ki insan yerine bile koymamışlardır. Satılık mal gibi görülen sinirlenince dövülen tarlada çalıştırılan bazen hizmetçi, bazen köle yerine konulan kız kardeşlerimizin bu kölelikten kurtulması için haydi kızlar okula kampanyası başlatılmıştır. doğu ve güneydoğu illerinde başlatılan bu kampanya tek değil. Bunun dışında baba beni okula gönder, okul yaptır, kardelen gibi kampanyalar da yapılıyor. haydi sağduyulu insanlar!.. Bu kampanyaya destek olalım ve artık kızların da seslerini duyalım. Unutmayalım ki “cennet anaların ayakları altındadır”.

Şimdi siz cevap verin Sevcan ve öğretmeni mi haklı yoksa annesi mi?

Cem Karaca'nın sözlerini 1978'de yazdığı bir şarkıda şöyle diyordu: "Birkaç ay daha sıkı dişini kapıcı Kasım. Safinaz artık okula gidemiyordu. Mecburdu Safinaz da artık çalışmaya. Aile bütçesine katkıda bulunmaya. Okul önlüklerini ağlayarak çıkardı. Daha on dördünde fabrikaya başladı Safinaz." Yıl 2005, aradan 17 yıl geçti ve gazetelerde bir haber: 19 bin çocuk okul yerine sokakta. Bu kez

çocukların adresleri meçhul, değişmeyen ise, okul önlüklerini çıkarmak zorunda kalmaları.

*Metin araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

Ek-5

Başarı Testi**OKULA GÖNDERİLMİYEN KIZLAR**

Değerli öğrenciler, bu test “Kızların okula gönderilmemesi ve nedenleri ile ilgili neler bildiğinize bakmak amacıyla hazırlanmıştır. Sorulara verdiğiniz cevaplar araştırmanın verimliliğini ölçecektir. Bütün soruları cevaplamanızı, boş soru bırakmamanızı önemle hatırlatırım. Bu testin sonunda herhangi bir not almayacaksınız.

Elde edeceğimiz veriler tamamen gizli tutulacak, sadece yüksek lisans araştırması çerçevesinde kullanılacaktır. Bu test 2 bölümden ve toplam 12 sorudan oluşmaktadır.

Ayla DEMİREZEN

SORULAR**A. Kısa Cevaplı Sorular**

1. Sizce Sevcan kimdir?
2. Sevcan hangi neden yüzünden dayak yemiş olabilir?

3. Yazılı ve görsel basında okula gönderilmeyen kızlarla ilgili makale okuyup, film izlediniz mi?
4. Hiç okulda eğitim görmeyen ya da eğitimini tamamlamasına izin verilmeyen kızlarımız ileride ne gibi sorunlarla karşılaşabilirler?
5. Türkiye’de yaşayan kadınların hak ettikleri yerlere ulaştığına inanıyor musunuz?
6. Cumhuriyet tarihine baktığımızda sizce kadınların devlet yönetimindeki konumu nasıldır?
7. Çevrenizde kaç kadın iş hayatında yer almaktadır?

“Dünyada hiçbir milletin kadını “Ben Anadolu kadınından daha fazla çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar emek verdim.” diyemez. Erkeklerden kurduğumuz ordunun hayat kaynaklarını kadınlarımız işletmiştir. Çift süren, tarlayı eken, kağnısı ve kucağındaki yavrusu ile yağmur demeyip, kış demeyip cephenin ihtiyaçlarını karşılayan hep onlar, hep o yüce o fedakâr o ilahi Anadolu kadını olmuştur. Bundan ötürü hepimiz bu büyük ruhlu ve duygulu kadınlarımızı şükranla ve minnetle sonsuza kadar aziz ve kutsal bilelim.”

Mustafa Kemal ATATÜRK

8. Atatürk yukarıdaki sözleriyle Türk kadınının hangi özelliklerinden söz etmektedir?

B. Çoktan Seçmeli Sorular

9. Kız çocuklarını okutma kampanyaları en çok hangi bölgelerde yaygındır?
 - a) Marmara Bölgesi

- b) Ege Bölgesi
 - c) İç Anadolu Bölgesi
 - d) Doğu ve Güney Doğu Bölgesi
10. Aşağıdakilerden hangisi kız çocuklarını okutmak için yapılan kampanyalardan değildir?
- a) Baba Beni Okula Gönder
 - b) Haydi Kızlar Okula
 - c) Kardelen ve Okul Yaptır
 - d) Her Öğrenciye Bilgisayar
11. Cumhuriyet döneminde yönetici olarak çalışmış öncü Türk kadınları vardır. Aşağıdakilerden hangisi bu kişilerden değildir?
- a) İlk kadın muhtar Gül ESİN
 - b) İlk kadın milletvekili Esmâ NAYMAN
 - c) İlk kadın belediye başkanı Müfide İLHAN,
 - d) İlk kadın cumhurbaşkanı Lale AYTAMAN
12. Ülkemizde birçok kız çocuğu okula gidemiyor. Ailelere göre bunun çeşitli nedenleri neleri vardır. Sizce aşağıdakilerden hangisi bu nedenlerin en önemlilerinden biri değildir?
- a) Ekonomik durum
 - b) Aile bakış açısı- Toplumun bakış Açısı
 - c) Geleneklerimiz
 - d) Kampanyaların

İncelenen Ders Kitaplarındaki Anlatım Tekniklerine Uygun Örnekler: Açıklama Anlatım Tekniğine Uygun Metin Örneği

URARTULAR

Eski Van Kalesi üzerindeki başkent Tuşpa

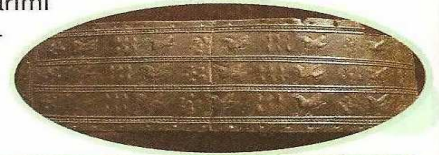
Urartular, Doğu Anadolu Bölgesi'nde, Van ve çevresinde kurulmuş bir uygarlıktır. Başkentleri **Tuşpa**'dır. Urartular dinî bakımdan özellikle Hititlerin etkisinde kalmışlardı. Onlar da Hititler gibi çok tanrılı bir dine inanıyorlardı. Kral, ülkeyi Savaş Tanrısı **Haldi** adına yönetirdi.

Urartular, dağlık ve kayalık bir bölgede hüküm sürmüşlerdi. Özellikle taş işçiliğinde ve taştan kale yapımında çok ustalaşmışlardı. Şehirleri arasındaki bağlantıyı ise kurdukları düzenli yollarla sağlamışlardı.

Yaşadıkları coğrafyanın özellikleri, Urartuların siyasi ve sosyal yapılarını etkilemiştir. Yerleştikleri bölgelerde sulama kanalları açarak tarımsal faaliyetlerde bulunmuşlardır.

Urartular, başlıca geçim kaynaklarından birisi olan tarımı geliştirmek için Doğu Anadolu'da sulama amaçlı ilk göletleri kurmuşlar, suları, gelişmiş kanallarla tarlalarına taşımışlardı. Ayrıca, Urartularda hayvancılık da önemli bir ekonomik faaliyetti.

Urartular, çevrelerinde bulunan madenleri çok iyi işlemişler ve maden işçiliğinde çok ileri düzeye ulaşmışlardı. İnsan ve hayvan kulplu kazanları ve madenî araç-gereçleri diğer Anadolu uygarlıklarına ve Batı dünyasına satmışlardı. Friglerin tümülüslerinde Urartulara ait pek çok madenî eşya bulunmuştur.

Resimli kemer parçaları

Urartu kaya mezarı

Urartularda, yönetici kesim ile aileleri, büyük kale ve merkezin yakınındaki çok odalı kaya mezarlarına gömülürken sıradan halk, sosyal statülerine göre toprak altına inşa edilen oda mezarlara veya basit toprak mezarlara gömülürdü. Urartular da Hititler gibi hiyeroglif ve çivi yazısı kullanmışlardır.

Tartışma Anlatım Tekniğine Uygun Metin Örneği

TARTIŞMA VAR!

1. Herhangi bir konu hakkında herkesin görüşü aynı mıdır? Niçin?
2. Olgü ve görüş kavramları arasında ne gibi bir ilişki olabilir?

Hayatımızda Önemli Yeri Olan Teknolojik Bir Ürün: Televizyon

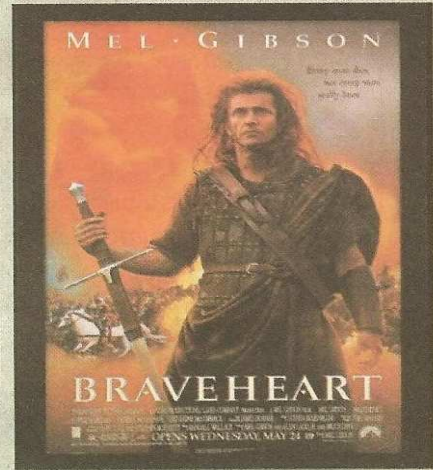
Yaşadığımız çağ, teknoloji çağıdır. Teknolojiden uzak bir yaşam düşünülemez. Bu yüzden hayatımızın her alanında ihtiyacımız olan teknolojik ürünler vardır. Bir an, bu ürünlerin hiç olmadığını farz edin, hayatımızın nasıl da zor ve çekilmez olacağını o zaman anlayabiliriz.

İşte, televizyon da hayatımıza renk katan ve onu kolaylaştıran en önemli teknolojik ürünlerden biridir. Ben, televizyonsuz bir hayat düşünemiyorum. Belki bir iki gün televizyon seyretmeden durabilirim, ama asla onsuz olamam.

Ülkemizdeki ve dünyadaki tüm gelişmeleri televizyon sayesinde takip ediyorum. Canım sıkıldı, açıyorum televizyonumu müzik dinliyorum, futbol maçı izliyorum. Misafirliğe gidince orada bulunan kişilerle konuşacak çok şey bulamazsak hemen açıyoruz televizyonu. Misafirlikte dahi boşlukları o dolduruyor. Hele güzel bir film de varsa

değmeyin keyfimize. Birçok televizyon kanalının olması ise ayrı bir güzellik. Haber izlemek istersek açarız bir haber kanalını ve her şeyden haberdar oluruz. Sanat dünyasını merak ediyorsak değiştiririz kanalı.

Televizyon kumandasına sahip olmak bazen aile fertleri arasında ufak çaplı mücadelelere sebep olsa da biz vazgeçemeyiz ondan. Çünkü, en doğru ve en güncel bilgilerin sunulduğu televizyona çok şey borçluyuz.

Efkan UZUN

(Bu kitap için yazılmıştır.)

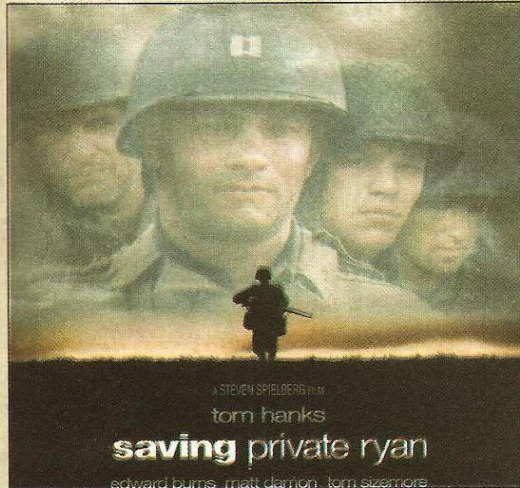
Hayatımızdaki Önemli Sorunlardan Biri Olan Teknolojik Bir Ürün: Televizyon

Yaşadığımız çağ, teknoloji çağıdır. Teknolojiden uzak bir yaşam düşünülemez. Ama her teknolojik ürünün faydalı olduğu da söylenemez. Hayatımızın birçok alanında teknolojik ürünlere ihtiyacımız olsa bile bizlere zararları dokunan ürünler de bulunmaktadır.

İşte, bize zarar veren teknolojik ürünlerden biri de televizyondur. Ben televizyonsuz bir hayat istiyorum. Televizyonun hayatımdan, hayatımızdan çıkmasını diliyorum.

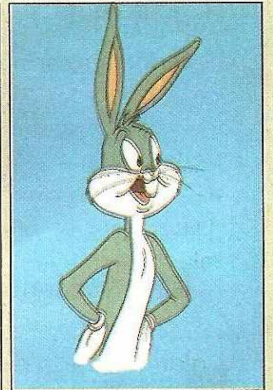
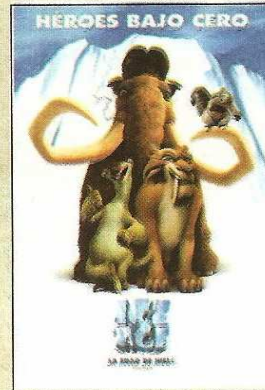
Televizyonun hiç mi faydası yok? Tabi ki var. Ama daha çok zararı var. Bu zararlarından kurtulmak için uzak duralım ondan. Peki nedir bu zararlar? İlk aklıma gelenleri hemen belirteyim:

Bir misafirliğe gitsek orada televizyon açıktır ve insanlar hep onu seyreder. Öyleyse ne anlamı kalıyor bu misafirliğin? Televizyon, komşularımız ya da akrabalarımızla iki kelime sohbet etmemizi dahi engelliyor. İnsanlar arasındaki iletişimimize zarar veriyor. Ya o savaş filmlerine ne demeli? Bunlar çocuklarımızın gelişimine çok büyük zararlar veriyor.

Birçok televizyon kanalı var. Bu kanallarda bizler için sunulan haberler her nedense birbirinden farklı. Birinin beyaz dediğine diğeri siyah diyor. Hangisi doğru? Kafamız karışıyor. Zaten bizi mutlu edecek haber de pek çıkmıyor. Yok trafik kazası, yok silahlı çatışma vs. insanın içini karartıyor. Hele çocuklarımız için televizyon tam bir felaket. Her gün saatlerce çizgi film yayınlanır, yararlı mı zararlı mı bilmeden izlerler. Televizyonla vakit kaybetmektense ders çalışsalar daha iyi olacak.

Zararlarından korunmak için hepimize televizyonsuz bir hayat diliyorum.

Efkan UZUN

(Bu kitap için yazılmıştır.)

Öyküleme Anlatım Tekniğine Uygun Metin Örneği

HAYAL HIRSIZI

O çiftlik senin, bu çiftlik benim gezen, yarıştan yarışa koşarak atları eğitmeye çalışan gezgin bir at terbiyecisinin oğluydu. Babasının işi nedeniyle sık sık okul değiştirmek zorunda kalmıştı. Şimdi de yeni bir okula başlamıştı. Öğretmen, geleceğe dair hayallerini anlatacakları bir kompozisyon yazmalarını söylemişti. Yazacakları kompozisyonun en az iki sayfa olması gerekiyordu, ama at terbiyecisinin oğlu tam yedi sayfalık bir ödev verdi öğretmene. Gelecekle ilgili hayallerini en küçük ayrıntısına kadar anlatmıştı bu sayfalarda. Bir at çiftliğinin olmasını istiyordu. İki yüz dönümlük çiftliğin krokisine, bin metre karelik evinin planını bile eklemişti. Binaları, ahırları, koşu yollarını... Her şeyin yeri belliydi. Bu ödev, tek kelimeyle onun rüyasını, duygularının sesini dile getiriyordu.

Sabırsızlıkla geçen iki günün ardından, öğretmen ödevlerini geri dağıttı onlara. At terbiyecisinin oğlunun ödevine kırmızı kalemle kocaman bir sıfır yazmıştı. Bir de not vardı: "Ders-ten sonra beni gör." Çocuk, gözyaşlarını içine akıttı ve dersin bitimini bekledi.

Öğretmenin yanına görüşmek için geldiğinde hemen sordu: "Öğretmenim, neden sıfır verdiniz ödevime?"

Öğretmen, "Bak çocuğum..." diye girdi söze. "Anlattıkların ham hayalden başka bir şey değil. Ben sizden gelecekle ilgili gerçekçi hayallerinizi anlatmanızı istemiştim."

"Ama..."

"Gerçekçi ol! Baban gezgin bir işte çalışıyor ve maddi durumunuz malum. At çiftliği kurmak kolay iş mi sanıyorsun? İki yüz dönümlük araziye bin metre karelik ev yapmak, orada yetiştirilecek atları satın almak... Lütfen kabul et, bunları yapman imkânsız!"

Çocuk, kalbi kırık bir hâlde boynunu büktü. Onun konuşmasına bile izin vermeyen öğretmeni, konuşmaya son noktayı koydu:

"Ödevini, gerçekçi bir şekilde yeniden yazmanı istiyorum. O zaman, ben de verdiğim notu gözden geçireceğim."

Çocuk evine döndü ve uzun uzun düşündü. Babasıyla konuştu, onun da fikrini aldı.

"Oğlum!" dedi babası. "Bu senin hayatın ve senin hayallerin. Kararı sen vermelisin."

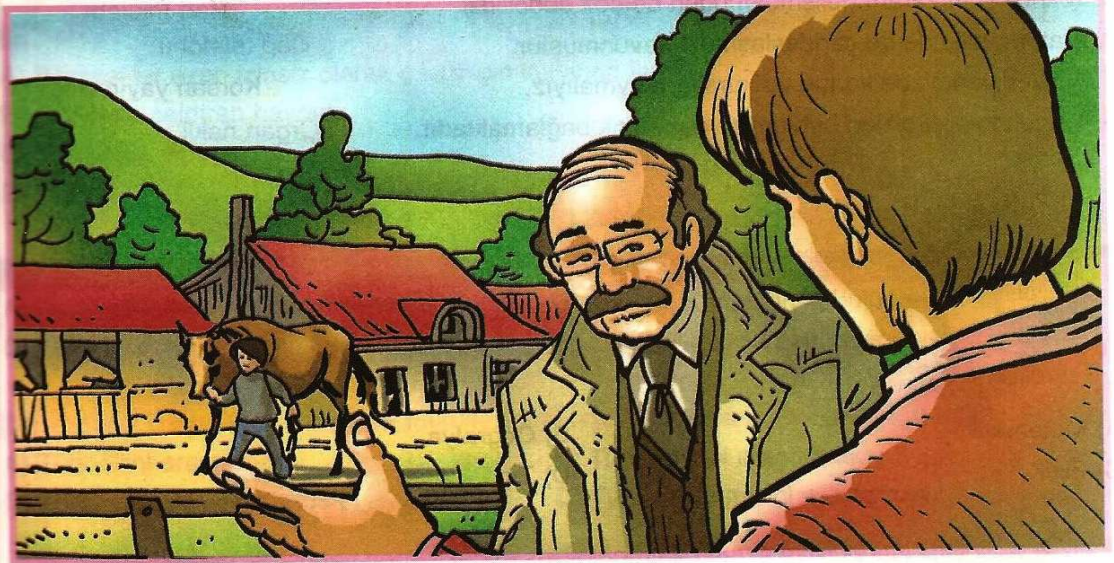
Çocuk bir hafta düşündükten sonra ödevini hiç değiştirmeden, aynı hâliyle verdi. Üzerine de şöyle bir not ilişti: "Siz verdiğiniz notu değiştirmeyin, ben de hayallerimi..."

Aradan yıllar geçti. O günün ortaokul öğrencisi, şimdi iki yüz dönümlük arazideki bin metre karelik evinde oturuyordu. Yıllar önce yazdığı o ödev, şöminenin üzerinde çerçevelemiş olarak asılı.

Emekliliğine çok az kalmış olan yaşlı öğretmeni, bir gün öğrencilerini onun çiftliğine geziye getirdi. Günün sonunda, çiftlikten ayrılırken eski öğrencisine yaklaştı: "Sana artık itiraf edebilirim." dedi. "Senin öğretmenin olduğum sıralar, kelimenin tam anlamıyla bir hayal hırsızıydım. Pek çok öğrencimin hayallerini ellerinden aldım. Ama sen sıfır alma pahasına hayalinden vazgeçmeyerek beni suç işlemekten kurtardın. Teşekkür ederim!"

Şahin ERŞAHİN

Öğrenci, Öğretmen Öyküleri

Aşağıdaki soruları hikâyeye göre cevaplayınız.

1. Hikâyenin ana düşüncesi nedir?
2. Siz de hayatınızda buna benzer bir olay yaşadınız mı? Anlatınız.
3. Hikâyenin kahramanının yerinde siz olsaydınız, böyle cesur davranabilir miydiniz?
4. Öğretmenin içinde bulunduğu şartları düşündüğünüzde, tamamen yanlış yaptığını söyleyebilir misiniz? Neden?
5. Sizce, insanların bütün hayallerini gerçekleştirebilme olasılığı var mıdır? Nasıl?